1901

AŤ ŽIJE SVOBODA!

Příspěvek ku karakteristice autoritářského socialismu

Dokonale nestranné, na všecky strany stejně shovívavé a věcné referáty o posledním mezinárodním i národním sjezdu sociální demokracie v Paříži uveřejnil p. A. Hamon v prosincovém a lednovém čísle L'Humanité nouvelle. Všichni, jimž věc socialismu není pouhým zřídlem pro ukájení interesů osobních a leda ještě zájmů výbojné kasty dělnické buržoazie, sledovati budou jistě s pocity velmi smutnými jednání sjezdová, z nichž hlavně jednání národního sjezdu francouzského jeví se v objektivném světle p. Hamonových referátů jako *comédie jouée* mezi „ministerskými" a „antiministerskými", prosáklá veskrze vzájemnými intrikami a vzájemnou prohnaností řemeslných politiků, kteří, jak se zdá, dovedou jen jediné poctivě: řváti Internacionálu nebo Carmagnolu.

Z referátu o sjezdu národním vysvítá celá hanebnost švindlu, kterého se vláda francouzská, v níž zasedají oba sociální demokraté Millerand a Baudin, dopustila za zřejmého souhlasu oficielního vedení sociálně demokratického. Jedná se o známý zakázaný *Mezinárodní revolucionářský kongres dělnický*. Pan Hamon sděluje s čtenáři zmíněné revue historii tohoto kongresu, jež, jak praví, zasluhuje, aby byla vypravována, a zároveň odhaluje překvapující detaily, jež tak důkladně samy karakterizují pravou povahu autoritářského socialismu, že netřeba k nim jediného připojovati, aby byly výmluvnějšími.

Historii Kongresu vypravuje p. Hamon takto:

Kongres měl se konati 19., 20., 21. a 22. září v Paříži. Dne 17. září byl sekretář sjezdové komise povolán na policejní prefekturu. Tam komisař p. Fouquet dal mu přečísti *rozhodnutí ministerského rady*, zakazující Kongres na základě výjimečných zákonů z r. 1894. Sekretář nemohl obdržeti ani toto rozhodnutí, ani jeho kopii, sám si ho však přečetl; jinak bylo by dáno časopisům úřední sdělení a místnost

byla by zavřena a střežena. To se skutečně stalo *mimo sdělení časopisům, jež vůbec vydáno nebylo.*

Sekretář p. Remy oznámil to soudruhům. Le Petit sou otiskl jeho sdělení. L'Aurore protestuje; La Petite république a La Lanterne (listy sociálně demokratické) mlčí. V časopisech objevují se zprávy zvoucí účastníky Kongresu na schůzi v L'École libertaire. *Avšak žádný člen sjezdové komise neučinil tohoto svolání.* Byl to policejní manévr. Ostatně místnost a ulice střeženy byly policií (přičemž příchozí byli tajnými fotografováni — pozn. př.). Ve čtvrtek dvacátého La Petite république, donucena k tomu poznámkou v Le Petit sou, mluví o Kongresu a snaží se dokázati, že nebyl zakázán. Byla svolána schůze na dvacátého odpoledne do Maison du peuple v ulici Ramey. Nemohla se konati, protože sál byl z rozkazu policejního zavřen a vchody střeženy davem policistů.

Jeden ze svolavatelů jde do ministerstva vnitra do příslušné kanceláře a žádá o vysvětlení. Všichni staví se udiveni, nikdo nevydal zakazovacího rozkazu. Nicméně na policejní prefektuře trvají na zákazu. A když dotyčný svolavatel řekl: „Toť tedy důvod silnějšího?", odpověděl prefektův tajemník: „Ten nejlepší důvod..." Zatím však v době těchto kroků šla pověst, že zákaz byl zrušen. Le Petit sou to oznámil. Večer socialisté-anarchisté sešli se v Maison du peuple.

V pátek jedenadvacátého La Petite république oznamuje způsobem velmi pochybným, že byl-li Kongres zakázán, *zákaz byl odvolán.* Byl tak důkladně, že policie zatkla p. Nina Samaju a prohlásila, že je vypovězen na základě rozsudku z r. 1896, *což není pravda,* ježto p. Samaja byl r. 1896 v Itálii. Pan Samaja byv propuštěn prozatím na svobodu, žádal La Petite république a L'Aurore, aby protestovaly. Jen tato to učinila. Pak časopisy umlkly.

Na Mezinárodním sjezdu socialistickém přišli dva přívrženci Kongresu zakázaného k p. Jaurèsovi a vytýkali mu skutek jeho přítele p. Milleranda. Tu p. Jaurès odpověděl: *„Jste rozhodně špatně informováni. Kongres nebyl zakázán. Byl-li sekretář volán na policejní prefekturu, stalo se tak proto, aby mu byl*

čten starý zákon o Internacionále, aby byl zastrašen. Ostatně sjezd socialistů parlamentárních není také dovolen, my jsme se však odvážili sejíti se, my jsme neměli strach před policií."

K této nestoudnosti podotýká p. Hamon dále:

„Odpověď tato je roztomilá a zasluhuje, aby byla uchována potomstvu. Kdyžtě Mezinárodní dělnický kongres revolucionářský nebyl zakázán, proč straníci p. Jaurèsovi na návrh jednoho ze svých *v přítomnosti p. Jaurèsa, jenž sám také hlasoval* — opravdu, neboť návrh přijat byl shromážděním jednohlasně —, proč, ptám se, straníci p. Jaurèsovi a p. Jaurès sám odhlasovali pokárání vládě pro její *libovolný* zákaz Kongresu? Pan Jaurès neodpoví.

Nuže, kterak zněl návrh občana Maurice Charnaye, odhlasovaný na sjezdu autoritářských socialistů:

„Uváživ, že Mezinárodní dělnický kongres revolucionářský byl zakázán na základě zákonů ‚výjimečných',

uváživ, že je to čin zcela libovolný a příčící se principům svobody, které jsou stejně drahé všem socialistům,

sjezd z 1900

posílá bratrský pozdrav soudruhům francouzským i cizím, tímto zákazem stiženým,

a obnovuje přání sjezdu z r. 1899, aby zákony ‚výjimečné' byly zrušeny."

Tento návrh, o němž sjezdu předsedající občan Allemane ihned dal hlasovati, *byl jednohlasně přijat.*

Nenalezaje slov dosti opovržlivých pro tuto komedii sehranou socialisty, jimž „jsou principy svobody stejně drahé", ponechávám čtenářům, aby sami si odvodili důsledky těchto řádek.

V poslední době najdeme ve všech učitelských listech (o podnicích klerikálních nemluvím) kritiku politických událostí a politických stran, která má zvláštní svůj ráz. Nemám příčiny zatajovati, že zdá se mi ve většině případů hodně mělká a hledisko kritizujícího zpravidla neširoké a omezené. Nehledě k nečetným vyjímkám, k nimž jistě patří statě p. Černého z doby, kdy ještě neposlancoval, nebývá to nikdy hlubší světový názor nebo propracovanější životní program, jenž proniká takovými politickými úvahami. Všecka ta učitelská kritika soudobého našeho politického života zdá se míti jediný zorný úhel, a tím jest *učitelská otázka žaludková.*

Nesměl bych znáti neblahé situace učitelstva, abych této věci nechápal. Musí-li učitel konstatovati, že „na jednoho erárního koně počítá se průměrně ročně 500 zl., na jednoho zločince na Pankráci 480 zl. (byt a posluha zdarma, taxy a přirážky žádné!), kdežto český učitel má ročně 360 zl., popřípadě (výpomocný) jen 252 zl. brutto", — stačí jistě tyto ponižující cifry, aby ho pobouřily a otázka žaludková aby se stala podnětem a základem učitelského hnutí. S učitelstvem vyděděným a vykořisťovaným děje se prostě totéž, co se dříve dálo s jednou částí dělnictva, než toto našlo útulek pod prapory sociálně demokratickými. Je nerozhodno, tápe a hledá — spasitele. A hmotnou bídou je sváděno na špatnou cestu. Na tutéž cestu, po které již zcela otevřeně dnes jde sociální demokracie, na tutéž cestu, na které „jedině organizované dělnictvo" utrpělo tolik porážek, na tutéž cestu, na které každé hnutí nevyhnutelně se zdemoralizuje a sklesne na hříčku politických šarlatánů.

To vše, co stále připomínáme dělnictvu a co se tak eklatantně potvrdilo v prohrané hornické stávce, to vše mělo by vyslechnouti nyní učitelstvo, dříve než se plným proudem vrhne v náruč živlům, které dělají politiku, dříve než se rozbije nadobro v tábory a táborečky navzájem se požíra-

jící a ztratí ještě i ten kus intelektuelní neodvislosti, jenž mu dnes zbývá.

Učitelstvo více než kdokoli jiný mělo by státi mimo každou politickou stranu. To je naše mínění pevné a nezvratitelné, jež ovšem vyvolá místná i nemístná rozhorlení v době, kdy jako houby po dešti množí se hlasy vychvalující tu neb onu politickou stranu jako jedinou spásu učitelstva.[1] Ale my, kteří nepotřebujeme hlasů učitelských při žádných volbách aniž podpory jeho pro nějaký stranický účel, jsme nejspíše povinni a oprávněni pronésti nemaskované své myšlenky. Někteří nezkušení poctivci ovšem namítnou: „A což přesvědčení?" Jako však většina soudobé inteligence ví dnes, že mezi opravdovým náboženským citem a kteroukoli dogmatickou církví je propast, již nepřeklene již ani naše reakční doba, došli jsme podobně my k poznatku, že mezi vnitřním a poctivým přesvědčením politickým i sociálním a kteroukoli dogmatickou stranou politickou je také propast, překlenutelná jen kompromisem s vlastním přesvědčením a zapřením a potlačením vlastní individuality. A postaví-li se proti nám dále ta pohodlná fráze všech slabých a skrčených, že totiž „život není nic jiného než kompromis", odpovídáme: Právě proto, že tuto křesťanskou rezignovanost, tak příjemnou všem pokorným otrokům a vypočítavým darebákům, vtloukáte do každého i do mládeže již z katedry i z kazatelny, dopracovali jsme to tak daleko, že třeba s lucernou hledati nepoddajné karaktery, kterých „dar nesvede, hrozba nesklonÍ". Dnešní člověk, typ morálně hodně sešlý, je stále připraven a nakloněn odhoditi balast zásad a přesvědčení, učiniti ze svého svědomí gumovou loutku, jakmile se k tomu naskytne vhodná příležitost. Neboť morálka, jež se mu dnes vštěpuje, není než půjčovnou kostýmů a masek, a dobrý občan může vám pak večer při pivě poklepati důvěrně na rameno a zašeptati: „Mám lepší přesvědčení, opovrhuji těmi darebáky, ale vždyť víte: život je kompromis!"

[1] Hlasy nejpoctivější a nejzajímavější lze najíti ve Školském obzoru, který zdá se býti ze všech učitelských listů nejvšestranněji a nejpokročileji redigován.

Každá politická strana má své vůdce, jež nutno poslouchati, má svou disciplínu, jíž nutno se podrobiti, má svá dogmata, jimž nutno věřiti. Zdravá individualita však neposlouchá, nepodrobuje se, nevěří. Nevěří především dogmatům, která mozek mrzačí, rozum kalí. A na kom jest nám žádati, aby jasně myslil, aby jeho úsudek nebyl sešněrován žádnou stranickou doktrínou, ne-li na učiteli, jemuž svěřujeme své děti? Právě proto, že víme, jaký význam má nebo mohl by míti učitel v našem boji proti klerikalismu, kapitalismu a absolutismu, bojíme se o jeho intelektuelní zdraví. Čím zřetelněji vidíme, jak dnešní člověk je povolný a povolnější k reakci, tím vroucněji si přejeme, aby učitel budoucího člověka byl povznešenější nad hamižnost své doby, byl hrází pevnou a solidní proti přívalům, jež ohrožují ideje svobody a evoluce.

Neklamou-li různé symptomy, chystá se učitelstvo rovnýma nohama skočiti do politického cirku. Nic jiného aspoň neznamená to volání po politické organizaci učitelské s okresními *volebními* výbory a zemským výborem výkonným, jež by byla „spojovacím článkem mezi jednotlivými stranami politickými". Úkolem volebních výborů okresních má býti „vzdělávati politicky a vychovávati kolegy a lid k politické práci, vejíti ve styk a vyjednávání se všemi předáky všech politických stran, vyhledávati vhodného kandidáta poslance a pak vší silou se domáhati, aby byl zvolen"... a — to dodáváme zase my — *zatáhnouti učitelstvo do špíny, kde by provedlo na sobě harakiri, kde by mravně kleslo a samo sebe oloupilo o úctu lidu i inteligence.* A toto nejsou slova jen tak bez uvážení pronesená. Vidíme poněkud jasněji než ti, kdož jsou přímo angažováni na okamžitých politických úspěších a porážkách, a máme před sebou jako výstražný příklad výsledky politické činnosti strany sociálně demokratické, jejíž politické organizaci nebyla by nepodobna politická organizace učitelská. Jenže učitelstvo bylo by na tom ještě hůře. Davy politizujícího dělnictva, které vkládají s blahými nadějemi své hlasovací lístky do volební urny a svěřují se vedení svých neomylných vůdců, jsou vyváženy šiky těch dělníků, kteří myslí a jednají kritičtěji a žárlivě

střeží revoluční ideje proletariátu před úplnou zkázou v bahnech politiky. A nebojí-li se mocní tohoto světa parlamentárního zastoupení dělnictva, jemuž mohou slibovati a jež mohou za nos voditi jako jiné politické strany, bojí se „rudého strašidla", jemuž p. poslanec Daszyński říká „zakuklená anarchie", jež se však neumenšilo a jež ohrožuje stejně klid měšťáků, třeba sociální demokracie vylévala naň vodu svých nekonečných politických řečí. Ale učitelstva nejsou tak veliké davy jako dělnictva. Učitelstvo, jakmile vstoupí na mělkou půdu aktivní politiky, rozdrobí se a rozběhne dle svých povrchních sympatií mezi jednotlivé strany a straničky — a je zcela dobře možno, ba jisto a nevyhnutelno, že nastane chvíle, kdy bude učitel státi proti učiteli i tehdy, kdy se bude jednati o věc oběma, celému stavu stejně prospěšnou, kdy budou státi proti sobě jen proto, že si toho vyžádá čest, program, taktika, disciplína strany, k níž budou náležeti. Kdo sleduje s jasnou myslí to pásmo komedií, jež se provozují s nejlepšími požadavky a zájmy lidu v parlamentech a v politických stranách, ten neodváží se jistě tvrditi, že žaludková otázka učitelstva bude rozřešena, jakmile učitelstvo zúčastní se přímo politiky a dobude si politické moci. Nadto drobečky, jichž touto cestou lze dosáhnouti, platí se strašlivě draze, platí se tím, čeho by si měl člověk nejvíce vážiti, mravní neporušeností a intelektuelním zdravím.

Ti konzervativní lidé, ti šosáci, kteří volají: učiteli nesluší politika, ti nemají celé nepravdy. Stojíme na krajní levici společnosti, ale můžeme klidně prohlásiti: *Přejeme si, aby učitel zůstal nedotčen politickou špínou, přejeme si, aby stál nad všední vřavou politickou, povznesený, jasně vidoucí, bystrý a čistý.* Přejeme si toho v zájmu dobré shody učitele s jeho žáky a s těmi, kdož mu své dítky svěřují, přejeme si toho v zájmu dnešní školy, klerikalismem ohrožené. Lidu počíná svítati. V každé vísce najdete již někoho, kdo šíří mezi svými druhy tu nedoceněnou ještě moudrost, že v každém, kdo má cejch některé politické strany, je kus hlupáka. Čím více roste nechuť k nestoudným politickým dryáčníkům, čím více se poznává nicotnost všech politických „úspěchů", tím je více

naděje, že porostou řady těch, kdož uvolní svůj mozek a svoje svědomí ode všech stranických dogmat, disciplín a diktatur. Je ovšem již dost smutným zjevem, že právě nyní, kdy se vzmáhá touha po neodvislém životě a poznání hamižnosti politického čachru, chystá se učitelstvo vrhnouti se na politiku a výslovně promlouvá o svých čachrářských úmyslech, ale ještě smutnější by bylo, kdyby věc došla tak daleko, že lid byl by prozíravější než učitelstvo a nedovedl si učitele představiti jinak než s cejchem stranického hlupství.

*

Odpověď Školskému obzoru

Bylo by mi milé, kdyby byl pan pisatel úvodní polemiky v čísle 22 zachoval více klidu a především nepojímal naše stanovisko tak nevěcně, jak se to stalo na konci posledního odstavce. Nevím opravdu, čím jsme si právě v Novém kultě zasloužili, aby se ironicky nám vytýkala nějaká pozérská „noblesa a aristokratism individualistů" nebo abychom byli obviňováni z nějaké utopické a nerozmyslné touhy po „velikých činech". Pan pisatel takto přímo mne provokuje, abych s odvoláním na jeho polemiku znova opakoval to, co jsem řekl předešle o hodně mělké kritice v listech učitelských. Jsem však střízlivý. Oko za oko, zub za zub nebylo by včasné.

Panu pisateli jest přiznati, že jsem učitelstvu nečinil vzhledem k otázce žaludkové *výtek*, nýbrž prostě konstatoval, jak se věci mají, s výslovným podotknutím, že situaci chápu. Píše-li, že práce učitelská je bezprogramová a nesystematická a její výsledky že potom jeví povážlivé mezery, souhlasíme spolu a rozcházíme se jen potud, pokud svaluje celou vinu na pochybné vzdělání oficielní. Tady soudím poněkud jinak. S pochybným oficielním vzděláním zápasí veškerá inteligence, to není jen údělem učitelstva. Dnes všechny školy a ústavy, jež vychovávají mozky právě nejpřístupnější, zabedňují je spíše, než aby jim otvíraly

hlubší perspektivy, a vše, čeho se jednotlivá individua pro svou ideovou zdatnost mohou domoci, závisí od vlastního přičinění nebo od vlivů neoficielních. Čím pak jsou hmotně neodvislejší, tím vede se jim v této věci lépe. Úpravou platů, povznesením hmotných poměrů poskytne se tedy učitelstvu příležitost, aby si osvojilo vzdělání přiměřenější jeho kulturnímu poslání. Toť, že ano, ideové pozadí žaludkové otázky. Chápu ho tedy také, ale vím zároveň, že existuje jen pro malou menšinu učitelstva, pro tu, která je nadána vyjimečnou energií a neopomene ničeho, co člověka intelektuelně povznáší. Jako jsem však poznal jednotlivce z té menšiny, vždycky ochotné zmocniti se všech myšlenek a přemoci všechny překážky hmotné i duševní odvislosti, poznal jsem i jednotlivce, mnoho jednotlivců z té většiny možná organizovaných, přece však duševně zakrnělých učitelů, pro něž otázka žaludková nemá pražádného ideového pozadí. Nevím, má-li pan pisatel odvahu tvrditi, že většina je tam, kam já kladu menšinu. Pochybuji ovšem, a mám právě proto své obavy vzhledem k aktivní účasti učitelstva v politice. Jsem přesvědčen, že všední politický život působí zhoubně i na silné, pevnou ideovou páteří vyzbrojené individuality; jak zhoubně teprve bude působiti na učitelstvo, u něhož jeví se tolik nešťastných příznaků plynoucích z hmotné i duševní odvislosti! Nevěřím prostě, že „vstup učitelstva na aktivní půdu politiky rozmnoží a posílí v ní živel pokrokový“. Nevidím nikde záruky pro to. Naopak. Macešská výchova, kterou dnešní společnost učitele obšťastňuje, mluví zřetelně proti tomu. Je sice národní učitelstvo duševně hodně pohyblivé a má mnoho zdravého kritického smyslu a spolu i mnoho touhy po nových vědomostech, v tom není však ještě záruka pražádná.

Nevidí-li pan pisatel zhoubných výsledků zpolitizovaných snah u dělnictva, nuže ať se rozhlédne po příslušnících české strany lidové. Jakou kulturní mocí v českém životě, obávanou a vynikající, byli naši „realisté“ v době, kdy zde stáli jen jako skupina individualit pracujících neodvisle v otázkách kulturních a hospodářských! Kde však je dnes ta jejich neodvislost a bezohlednost? Opatrnickost,

kompromisnost, jichž vyžaduje „aktivní půda politiky“, přenášejí do všech otázek a aplikujíce metodu vědecké práce na akci politickou, která této metody snésti nemůže, stanou se zakrátko naší po klerikálech nejreakčnější stranou.

Učitelstvo, které nehledí jen k tomu, aby se politickými kompromisy, politickým obchodem domohlo svých požadavků, nýbrž má na mysli i „ideové pozadí“ učitelského hnutí a chce účastí svou vtisknouti české politice „zvláštní kvalitu“, je bláhovým optimistou, který naivnost svoji může jen draze zaplatiti. Těmi přemoženými nebudou političtí šarlatáni, těmi přemoženými budou učitelé sami, jakmile se doopravdy angažují v politickém boji. Skoro již jen útrpně lze se pousmáti, čte-li se u pana pisatele: „Právě součinností učitelstva možno vtisknouti politickým snahám širokých mas zvláštní kvalitu, jež bude na utváření parlamentarismu velice vlivna.“ Kde jest ještě tolik optimismu, tolik naivnosti, tolik nezkušenosti, tam je marna každá polemika. Vím, že všechno učitelstvo nesmýšlí jako pan pisatel, vím, že jest jich dosti v oné menšině inteligentních, kteří souhlasí s tím, co jsem napsal v předešlém čísle tohoto listu, nicméně převládají-li však u učitelstva názory páně pisatelovy, pak třeba, abychom rezignovaně se odvrátili od celého hnutí. Učitelstvo žene se pak do politiky nejen s vehemencí dobrého obchodníka, ale i s nadšením zaníceného reformátora. Pan poslanec bratr Černý již začal. Je v lůně jedné z nejnemravnějších českých stran politických, sedí vedle Fresla a Klofáče, podpisuje rituelní interpelace — a to vše k větší cti a chvále učitelského stavu. Toto učitelstvo nemůže ovšem pochopiti, že opravdová drobná práce osvětná, která by mu zajistila vliv a sílu, nemá co činiti s politikou, nýbrž naopak ve všech kardinálních bodech směřuje proti politice.

Končím však. Chybí mi víra — té má pan pisatel nazbyt; mám příliš mnoho zkušeností z politického života — ty chybí, jak se zdá, zase panu pisateli docela. Neshodli bychom se tedy. Bylo by mi bývalo milejší, kdyby byl pan pisatel reagoval raději na naše názory na politické strany nebo na politické přesvědčení. Z takové polemiky měli by

naši čtenáři víc užitku. U nás se však takových polemik bojí jako čert kříže.

Nakonec prosím pana pisatele, neví-li o anarchismu nic, aby také laskavě o něm mlčel. Není důstojno vážného muže opakovat ubohoučké fráziček, vyčtené z listů sociálně demokratických.

Nemám rád dnešních oficielních divadel, ani jejich repertoáru, ani jejich personálu. Jsou to hodně špatné zábavné místnosti, v nichž umění je malichernou, nic neznamenající a na posledním až místě vzpomínanou vějičkou pro několik posledních optimistů.

Ti herci a ty herečky, ta hromada škorpících se histriónů je mi nejprotivnější. Nenavštěvuji divadel. Zanese-li mne však nějaký vedlejší moment mezi šuškající a pofrkující publikum, odcházím do dusných městských ulic jako do nejčistší jarní přírody.

Snad mám předsudky. Ale *inteligenci* chci viděti již v očích umělcových. Snad u nás mnoho zaviňují těsné, uzounké naše poměry. Z divadla stalo se místo, kde špatné herečky ukazují se ve výhodném světle bohatým parvenuům a — dobře se vdavše, jdou rozmnožovati elitní naši společnost. Před těmihle ženami bouřím se nejvíce. Bouřím se jako umělec, bouřím se jako revolucionář, bouřím se jako člověk. —

V herečce, v ženě scény, v ženě divadelních prken chtěl bych viděti výjimečnou ženu. Boha nebo ďábla. Výjimečnou třeba v tom, čemu naše křesťanská společnost říká neřest. Aby již její jméno rozněcovalo naši krev a bouřilo naše touhy, vzepjaté k té majestátní trojjedinosti. — *Umění, Krása, Žena.*

Mluvíte-li o emancipaci, emancipujte ženu od prostřednosti, od polopanenství, od otrockosti. Vychovávejte je na geniální herečky života. Talentů je strašně mnoho a zvrhují se. Co se stane z ženy, která má dnes trochu temperamentu? Herečka, třeba bez talentu, která ztloustne a vdá se, neb nevěstka, jež zesprosťačí a zemře v nemocnici. A přece zdá se mi, že v budoucím lidstvu právě žena bude reprezentovati Umění, Krásu a Vášeň.

Jsou takové ženy. Eleonora Duseová, Yvetta Guilbertová, Tortajada, Loïe Fullerová, hvězdy velkých paříž-

ských šantánů. Někdy čisté, někdy hříšné. Někdy se zdají příliš hříšnými, protože okolí jejich je zkažené, pokrytecké, sešlé. Ale v čisté společnosti byly by i ony čistějšími ve svém umění, ve své kráse a nahotě. Neboť mnohé z toho, nad čím lomí rukama katoličtí neb evangeličtí moralisté, je než optický klam.

Jsou takové ženy. A nerodí se jen ve světových bábelech. Někdy chtějí zahořeti i v ústraní. Vznítí se a — zhasnou. Neboť, kdož ví, kdyby opravdu vzplanuly, neudusilo-li by jich nízké sklepení, v němž se zrodily. Nejnevinnější zůstanou někdy ušetřeny osudem. Smiluje se nad nimi. Zhasí jich život, aby jim uspořil nesmírné bolesti...

Louisa Kautská tak zhasla. Byla z těch nejčistších a nejnevinnějších. Na tmavém pozadí divadelnického života, sprostého a nevkusného, rýsovala se její postava jako světlá vidina, milá a drahá všem, kdož ji aspoň trochu poznali.

Nemám rád panenství duše ani těla. Teprve z velikých poznání rodí se celý člověk. Teprve ten, kdo již vykvetl a zraje uprostřed divokých bouří života a nepropustí v sebe červa nejtěžšího hříchu, zpronevěry na sobě samém, na svém nejvniternějším přesvědčení, má právo na jméno muž nebo žena. Ale připouštím, že má panenství svůj vzácný, byť přechodný půvab, jako ho má shluk mladého jehličí na smrčku v máji, jako ho má zardělé poupě drobné měsíční růže.

A drobné dítě — to byla Louisa Kautská. Stejně nikoli ještě žena, jako umění její nebylo by snad ještě dlouho řeklo svoje poslední slovo. Tím však, co jsme všichni věřili, že bychom ji mohli jednou uzříti, až rozkvete a zardí se uzráváním, tím byla nám drahá. Nedočkali jsme se. Zhasla dříve, než zvítězila. Nebo snad dříve, než padla poražena? Byl to osud krutý nebo milosrdný, jenž nám ji vzal? Ve sklepení českého života je temno a vlhko. Co trpěla asi a co by byla vytrpěla její umělecká duše, až by byla došla pilného uvědomění, těmi tingltanglově pestrými repertoáry divadelními. Tou metlou, která nutí herečku k nejnemožnějším skokům z úlohy do úlohy. Tím soustavným ubíjením umělecké individuality, která je otrokem nejen repertoáru,

jenž se řídí zpravidla nejméně ohledy uměleckými, ale i otrokem despocie a intrik, když̌tě nemá prostředků, aby mohla míti vlastní scénu. A co by byla vytrpěla jako člověk s tou svou milou, čistou a prostou povahou!

Nenaučil jsem se ji milovati na některém oficielním jevišti. Znal jsem ji z pódia dělnických besed a večerů mladých literátů. To, že vždy s láskou a takovou bezvýjimečnou ochotou chodila mezi nás, svědčí nejlépe o srdci, jehož hadové ješitnosti, nadutosti, šplhařství neposkvrnili jedovatou slinou. Mladá herečka shledávala zcela přirozeným jíti mezi mladé literáty. Prostá dívka, které žádný milovník ani impresário neplatil kočárů, drahocenných toalet a šperků, shledávala zcela přirozeným potěšiti i dělníky kouzlem svého umění. Umění moderního. Umění, které není založeno na velikých efektech pro bývalé heroiny, ale pracuje s nuancemi vnitřních konfliktů a krizí. A proto nedovedu si ji ani představiti doživotně připoutanou k předměstské aréně, jako si nedovedu představiti křehkého ptáka šťastného uprostřed krahulíků. Zdá se mi, že třebaže tíhla celou svou bytostí k dramatickému umění, přece musela opovrhovati divadelnickým svým okolím, jako opovrhovala šminkou, kterou bylo jí zastírati delikátní rysy tváře.

Utkvělo mi dobře v paměti jako neposlední detail k její karakteristice, jak se styděla kdysi, když ji z arény přímo přivezli do dělnické zábavy, za to, že je nalíčena. Ta šminka ponižovala ji před ní samou, byla zbytkem toho, co musela konati proti své vůli, kdežto mezi nás přicházela, aby konala, co koná ráda...

Byla na tmavém pozadí světlou vidinou i tou svou povahou, i svým uměním. Byla tolik něžná a tolik prostá. Na cestě, kterou jí bylo jíti, čekalo ji než zklamání a duševní muka. Nebo podlehnutí v boji se všedností. A proto nemyslím ani, že to byl osud krutý, jenž nám ji vzal.

VOLNÉ KAPITOLY O ČESKÉM ANARCHISMU

Amicus Plato, magis amica veritas.

1

Každému, kdo poznal blíže hnutí českých neodvislých socialistů, jeho finanční sílu a značnou mravní výši průměrných jeho příslušníků, bude s podivem, že toto hnutí značně přece již staré dodělalo se dosud jen výsledků relativně nepatrných. Nemyslím tu ovšem na výsledky rázu čistě vnějšího. Apoštolům onoho souboru důsledků a poznatků vzešlých z přísně logické a vědecké kritiky společnosti, jejž nazýváme anarchismem a jenž má býti podkladem neodvisle socialistického hnutí, těm přece nemůže se jednati o počet jejich žáků, nýbrž o *jakost* přívržencŭ. Neboť tam, kde ztráta jednoho příslušníka neznamená spolu ztrátu jednoho hlasu při volbách a člověk jako jednotka nemá toho významu, jejž mu nutně připisují strany politické, jest možno, a jedině tam jest možno, aby agitace hledala jen opravdové pracovníky. Číselný rozmach neznamenal by pro neodvisle socialistické hnutí mnoho dobrého.

Nepřikládám tedy veliké váhy tomu, že počet přívržencŭ neodvislého socialismu v Čechách tu stoupal, tu klesal a že nikdy se nemohl číselně měřiti se sociální demokracií, ani tomu, že české anarchistické časopisy zápasily vždycky těžce se svojí existencí. Vzdor těmto nedostatkům mohlo se s materiálem, který je po ruce, učiniti mnohem více pro český anarchism a pro — český život. Těch několik tisíc neodvislých socialistů a ty dva tři časopisy byly by stačily úplně k tomu, aby český anarchism byl celou naší veřejností volky nevolky respektován a aby měl značnější vliv, třeba jen negativní, na utváření se vnitřního českého života. Neví-li tedy český národ nic, skoro nic o českých anarchistech, kteří tvoří přece v mnoha obcích uzavřeného území většinu českých menšin, nesnaží-li se česká inteli-

gence nabýti vědomostí o anarchismu třeba v sobě přístupných literaturách cizích a má-li o něm názory nejzastaralejší — z čehož nelze vyjmouti ani pracovníky duševně tak čilé, jako je p. prof. Masaryk —, zaviněn byl celý tento neblahý a i nepřirozený stav především *nedostatkem inteligentních agitátorů*. Většina těch, kdo u nás pro anarchism apoštolovali, neměla ho ani v mozku, ani v srdci tak pevně zakořeněný jako v ústech. Většina z nich nenašla první pohnutku k tomu, aby anarchism studovala, ani v revolucionářské povaze svého nitra, ani v zdravé logické síle svého mozku, nýbrž jen v nenávisti k sociální demokracii, v nenávisti rázu často zcela osobního. A z negace sociální demokracie vyrostl jejich neodvislý socialism, nepravím anarchism.

Opravdovými anarchisty tito lidé nikdy nebyli. Jak jsem již naznačil — a náš soudruh pan Hamon, jenž napsal psychologii anarchisty, jistě mi dá za pravdu —, vzniká anarchism ze dvou hlavně pramenů, jednak z vyjimečné citlivosti, jednak z vyjimečně logické a důsledné práce duševní. Vyjimečná citlivost předpokládá se u každého revolucionáře, revoluční duch pak u každého anarchisty. Je-li však každý anarchista revolucionářem, nebyl a není každý revolucionář anarchistou. Má-li evoluce svůj význam a svou váhu, jest nám dnes již u každého, kdo za anarchistu chce platiti, předpokládat, že jeho revolucionářství není jen řetězem opakujících se výbuchů nezkrotitelného citu a horké krve, nýbrž že jest něčím více, že jest výsledkem vědecké kritiky společnosti, kritiky, nad niž není již důslednější a logičtější. Anarchisté se rodí, protože ony duševní vlastnosti, jichž anarchistická filosofie u svých vyznavačů předpokládá, nedají se naučiti, nejsou nacvičitelny. Kdo se s nimi narodil, uvědomí si je dříve nebo později, vyvíjí-li se jen poněkud normálně. Kdo však si je jednou uvědomil, kdo došel ve svých názorech na lidskou společnost k této krajní mezi, nemůže, pokud jeho mozek nezeslábne, jíti nazpět. Chci tím říci: Kdo jednou přijal za svou anarchistickou filosofii jako důsledek duševního svého uzpůsobení, kdo jednou se anarchistou stal, může jíti snad někam výše, ztratiti reálnou půdu a vznášeti se na metafyzických kří-

dlech do nebeských končin, nemůže však přikloniti se k žádnému jinému názoru, jejž musel nutně překonati. Nemůže se například vrátiti k jakémukoli názoru státotvornému, když poznal pravou povahu každého státu vůbec a považuje společnost za schopnu žíti bez něho.

Není možno tedy také, aby se anarchista přeměnil v několika týdnech na národního dělníka. Je možno, aby stál vedle něho a snad dokonce i pracoval s ním tehdy, je-li ohrožen ve své existenci, je-li snižována jeho lidská důstojnost jen proto, že mu zobák jinak narost než tomu, jehož klepeta hospodářského vykořisťování jej svírají. Jinak však internacionalism anarchistů je jistě stejně hlasitý jako internacionalism sociální demokracie, ano po stránce praktické byl vždy ještě důslednější nejsa odvislý od vlivů německých, které, pokud se sociální demokracie týče, nedovedly se vymaniti z oficielního šovinismu. Věc je ostatně tak jasná, že bych se jí ani nedotekl, kdyby nebylo stereotypních výmluv a omluv těch „anarchistů", kteří upravují si cestu do národně dělnického tábora krásnou frází, že „anarchisté uznávají také národnost a právo malých národů na život". Jako by v kterémkoli odstavci internacionálního kréda národnost a přirozená práva malých národů se popírala.

Za vážnou polemiku nestojí však ti, o nichž chtěl jsem mluviti. Byli anarchistickými agitátory jen proto, že nemohli být ještě nebo již agitátory sociálně demokratickými. Toť vše. Ale chlebíček anarchistického agitátora není právě sladký. Neodvislí socialisté nerozdávají placených funkcí nemocenských pokladen a všelijakých sinekur. Poměry jsou nestálé, organizace rostou a zase mizí, český anarchistický dělník je pták dobrovolně i nuceně stěhovavý. A nadto generace lidí, kteří dovedou v mezích volné solidarity bez karabáče hlavního velení strany pamatovati na zadní kolečka, dovedou míti peníze v záloze a dovedou býti připraveni na všechny možnosti, především finančně připraveni na perzekuce svých agitátorů, ta generace vznikne teprve pomalou výchovou. Zatím sudba anarchistického agitátora není záviděníhodna.

Tak se stalo, že strana dělníků národních, protežovaná finančně naší buržoazií, byla okamžitě vítaným útočištěm pro nespokojené, především pro nespokojené se svým chlebíčkem. Vezmi je čert! Ani neodvislí socialisté, ani český anarchism neztratil ničeho. Z těch dvou zel, nemíti agitátorů vůbec a míti agitátory neinteligentní, prospěchářské a bezkarakterní, vyvolil bych si vždycky zlo první. O tom měli by uvažovat ti neodvislí socialisté, kteří pozorujíce špatné následky nedostatku agitátorů, přáli by si toho neb onoho přeběhlíka vzíti na milost. Je to zjev smutný, že v celém českém životě toto přebíhání výdělkářských individuí od strany k straně není dostatečně odsuzováno, a dokonce se střídavě stranami na úkor stran druhých protežuje. Tak jsme v Čechách politicky znemravněli, takový vliv má na naše úvahy šejdířství, které je srostlé s oficielní politikou, že nestačí již k znemožnění politicky činného člověka ukázky jeho politické bezkarakternosti. Umounění pokrytci a moralisté postaví si raději po všech koutech své vlasti, po nočních kavárnách i veřejných domech své vlastenecké špicly, aby pozorně zaznamenali, kterou hodinu a v jakých stycích jejich politického odpůrce tam viděli. Věcmi, jichž odsuzovati neměl by míti nikdo z oficielní společnosti odvahy, budou se utloukati navzájem političtí odpůrci, ale prostituce s přesvědčením bude trpěna a pardonována.

Tu právě anarchisté měli by ukázati, čím *pro ně* přesvědčení jest, a nejdůslednějším opovržením pronásledovati všechny, kdož se domnívají, že přesvědčení je převlečník, jenž se včas vymění opatrně za teplý kožich.

2

Měla-li tedy většina anarchistických agitátorů malé pochopení pro čistotu politického karakteru, byla-li ochotna prodati se první a kterékoli straně, jež lépe zaplatí, možno přece říci, že přeběhlické jejich počínání nemělo žádných zhoubných účinků na názory většiny příslušníků anarchis-

tického hnutí a že naopak u lidí jasně myslících a samostatných, kteří tvoří přirozeně dobrý a pevný základ pro vývoj anarchistického směru, vyvolala určitý stupeň skepse a nedůvěry, které konečně nejlépe chrání lid před lichometnými svůdci a vykořisťovateli pod jménem soudruhů.

Tato nedůvěra, toto zvýšené kritické stanovisko k agitátorům jest také jednou z hlavních příčin dnešní *zevní* stagnace v českém anarchismu, která, jak pevně doufám, nebude mu k neprospěchu. O té však promluvíme si v některé kapitole příští. — Rozhodně horší následky, a sice na vnitřní povahu českého anarchismu, měla ta okolnost, že jeho agitátoři neměli inteligence, která by byla zabránila mnohému zmatení pojmů a která by byla rozšiřovala anarchistické ideje důsledně i mimo organizace dělnické rázu víceméně třídního.

Bude to jedna z nejzajímavějších kapitol budoucí historie českého anarchistického hnutí, ta, která bude pojednávati o zmatcích, jež nedobrovolně vyvolal mezi jeho přívrženci literárně umělecký směr tzv. dekadentů a jeho orgán Moderní revue.

Chci v této kapitole stručně naznačiti původ tohoto zmatku, neboť ještě dnes pociťujeme mnohdy jeho účinky. Je to věc tím zajímavější, že v té podobě a v tom rozsahu objevuje se specielně jen v hnutí českém. Vzpomínám jen, kterak udiveni a vysvětlení žádostivi byli naši soudruzi němečtí, když tak často setkávali se v některých českých listech anarchistických se ztotožňováním pojmů anarchista a dekadent.

Nuže: ta část moderního našeho uměleckého hnutí, jejíž snahy a práci reprezentovaly hlavně první tři ročníky Moderní revue, měla všechny příznaky vnější a často i vnitřní tzv. dekadentního směru, jenž proběhl zvolna celou Evropou a jehož hlavním reprezentantům v kterékoli zemi nelze upříti upřímnost a vážné, se zdarem se setkávající umělecké snahy. U nás však tíže snad než jinde bylo tomuto směru zápasiti o svoje slovo a přirozeně byl tento zápas v nejlepších svých okamžicích zápasem za uměleckou svobodu vůbec a často i za individuelní svobodu celého člo-

věka. Nemluvilo se tuším o jediné oprávněnosti toho neb onoho směru, nýbrž o oprávněnosti směrů všech, nemluvilo se o oprávněnosti jen určitých lidských individualit, nýbrž hájila se individuelní svoboda všech a proklamovala se také dosti často zásada individuelní morálky. Tento zápas byl ovšem velmi blízek zápasu, jejž vedou anarchisté. Ale umělci stejně jako učenci jsou většinou jednostranní. Pěkně praví soudruh náš p. André Girard v jednom ze svých článků v Temps nouveaux:

„Jsou-li učenci a umělci nejlepšími strůjci revoluce, nelze z toho uzavírati, že by si byli vždy vědomi revolucionářského významu svého díla, ano možno říci, že veliký učenec i geniální umělec bývá téměř zpravidla vyloženým reakcionářem, jedná-li se o otázky vzdálené jeho oboru. Odvaha ho opouští, jeho duch, jenž dlouhým cvikem v určité myšlenkové oblasti došel významné síly analytického pronikání, nemá schopnosti syntetické, jež by mu dovolovala pochopiti celý obsah, jejž mohou míti sociální důsledky jeho snah a objevů.“

Můžeme říci, že mnozí z těch, kteří u nás jako reprezentanti tzv. dekadentního směru zápasili o svobodu slova a zápasili dokonce i o individuelní morálku, byli daleci toho, aby pochopili sociální důsledky těchto svých snah, nebyli anarchisty ani v tom nejširším slova smyslu a zůstávali jen básníky oněch kulturních zjevů, jež právem či neprávem zovou se „úpadkovými“. Dnes, kdy celé hnutí se již rozlišilo, lze zcela zřejmě pozorovati, pokud jeho jednotliví členové se vyvíjeli směrem přímo k anarchismu vedoucím.

Z našich tehdejších soudruhů byl to především A. V. Haber, jenž osvojil si rychle často podivínský slovník dekadentního Sturm und Drangu a s několika soudruhy uveřejnil v pozdějších číslech Volného ducha (v roce tuším 1896) mnoho básní i článků, jež nezvratně svědčily o tom, že jejich autoři vinou špatně pochopené četby octli se na scestí, ač Haber sám například ukazoval v prvních svých zcela prostých, ale vřelých písních dosti značný básnický talent. Nedosti jasné pojmy a špatně napodobená řeč moderních poetů pomátly mnoho vnímavých hlav mezi našimi sou-

druhy a proměnily mnohé a mnohé naše schůze v pravý babylón, v němž se to hemžilo slovy zkroucenými a cizími výrazy chybně užívanými i komolenými. Vlivem Volného ducha a jeho redaktorů stalo se tak, že pojmy skoro protilehlé byly ztotožňovány a pozornost mnoha našich soudruhů byla odvrácena od přiměřené četby k četbě, jež jimi nikterak nemohla býti pochopena.

Nevyhnutelně bylo mi vzpomenouti si při četbě druhé knihy[1] z cyklu, jehož ideovou bázi chce p. Emil Zola považovati za *evangelium* znova se probouzejícího lidstva, na slova velikého tohoto básníka. Byv jednou tázán, co by dělal, kdyby se byl nestal románopiscem, odpověděl p. Zola docela prostě: „Anarchistu." Poslední jeho dílo ukazuje zcela zřetelně, kterak by si byl představoval tu svoji anarchistickou práci.

Grandiózní obraz, jejž autor rozvíjí s Lukášem Fromentem v čele, znázorňuje sociální revoluci, ve které šťastný příliv demokracie posílené v její nejlepších instinktech shlazuje z povrchu zemského zkrachovanou, marně se bránící buržoazii. A v této revoluci krev skoro ani neteče a vše, co se řítí a hroutí, hroutí se sešlostí, starobou, neschopností k novému životu. Celé revoluční dílo spěje kupředu a dokonává se jen živelní silou veliké lásky a úsilovné, vytrvalé práce. Malá kooperační obec dává se v zápas s nestvůrou hutního kraje a města. Ani Lange, reprezentující starý teroristický anarchism, nevěří v úspěch pozvolného díla, ani Bonnaire, zatvrzelý kolektivista, čekající vše od samospasitelné své doktríny. Ale obec dík té nezdolné a laskavé práci překoná všechny překážky a zvítězí. A nesmírná rodina pracovníků a pracovnic v míru a v bratrství stále se rozplozuje a spěje vždy blíže k sociálnímu ideálu, k volné společnosti, kde svobodné individuum žije ve svobodném lidstvu...

Umění p. Zolovo bylo i u nás dostatečně již objasněno, analyzováno a zjištěno. Snad bude třeba dodati k portrétu tohoto básníka ještě leccos, až dokončí nový svůj románový cyklus: básník-apoštol roste v něm přesně a zřetelně, zanícený propagátor sociálního zdraví a sociální spravedlnosti. Přísný teoretik naturalismu vždycky včas a šťastně

[1] *Émile Zola: Le Travail.* Česky *Práce*, vyšlo u Vilímka ve dvou dílech v překladu dr. Jiřího Gutha.

překonávaný básníkem, který železným konstrukcím románů dával jich velkolepou a omamující mohutnost, právě pro tu lásku k lidstvu a pro tu neúmornou práci, jíž zpívá hymnu v této knize, přetrval klidně proud teorií a snah opačných, jež sice přivedly do soudobého umění mnohou nutnou notu doplňující, ale skrývaly v sobě i mnoho nebezpečí reakcionářského. A teď, kdy již není jen krutým přírodopiscem moderní společnosti, stojí zde znova oplodněn nejlepšími idejemi své doby, mladý, silný a veliký. —

Práce je román utopický; pérem básníkovým znova a nově prováděná myšlenka Fourierova. Utopický proto, že autor, ač dovedl dobře zabrániti každému dojmu nepravděpodobnosti, shrnul přece pro zdar díla Fromentova tolik výhodných podmínek, tolik „šťastných náhod", že lze si těžko představiti stejně šťastný a vítězný jeho postup i ve skutečnosti. Froment je obžalován a — osvobozen, je bodnut nožem opilcovým a — uzdraví se; Jordan pracuje na epochálních vynálezech a ty — se podaří; pod žilami rudy špatné hledá se ruda dobrá a — najde se. A tak dále. A přece, kdyby byl Froment, jsa obžalován, nenašel soudce s tak vyvinutým citem pro spravedlnost a s tak hlubokým přesvědčením o nevyhnutelnosti pádu staré společnosti, bylo by se jeho dílo zhroutilo ihned na počátku. Jak těžko dá se však mysliti, že v konfliktech skutečných našel by se takový soudce tehdy, kdy jednalo by se o tak promyšlený a tím nebezpečnější, čím tišší a nekrvavější útok na základy soudobé society! Bylo ovšem právem romanopisce, aby zapomněl, že vše, co jest v Evropě reakcionářského, spojilo by se v jediný mohutný šik proti každému pokusu o lepší společnost zvláště tehdy, kdy měl by tolik nadějí v úspěch. Ale právě z toho důvodu zůstává Práce sladkou utopií.

Autor sám dobře ví, že postup k nové společnosti, jak nám ho líčí, bude v nejlepším případě jen jedním z postupů různých, jistě násilnějších a krvavějších. Froment na sklonku svého života dává si vyprávět svými družkami o tom, jak jinde postupovala vítězná obnova světa. Jak lidé po kruté revoluci sehnuti byli pod jho kasárnického kolektivis-

mu, takového, „že ještě nikdy krutější pouto nesvíralo lidi do užších příhrad“. Jak jinde teroristé vykonali dílo osvobozující zhouby, že „hořívala v noci města jako pochodně uprostřed řvaní rdousených katanů bývalých, kteří nechtěli umříti“. Jak „ve vášnivé krizi národů, těhotných budoucí společností, polovice Evropy vrhla se na druhou a ostatní pevniny následovaly“ a jak v této bitvě poslední každý „nabyl jistoty, že válka již není možná při všemohoucnosti vědy, svrchované tvořitelky života, a nikoli smrti“. Ale přes tyto poslední kalvárie dostalo se celé lidstvo přece na definitivní cestu míru vedoucí k veliké svobodě...

Tedy jen jednu z možných cest do země nového lidstva naznačuje p. Zola grandiózními rysy v novém románě. Jednu z nesčíslných, o nichž jsme již slyšeli a o nichž ještě uslyšíme, jednu — utopii. Není to nepřekročitelný program, není to nedotknutelná teorie, z níž by směl někdo učiniti zákoník, jehož jménem by potlačoval odlišnou individuelní iniciativu. Je to román, nádherná stavba, oživená myšlenkami, které jsou nám nejdražší. Je to román nadšeného člověka — volně, bystře a logicky myslícího, *román revolucionáře.*

Napsal ho muž s velikou láskou k lidstvu, k pravdě a svobodě. Ten, jenž tak dlouho ve svých dílech přísně a bezohledně líčil ve velikolepých symbolech sociální choroby dneška, ten dnes v novém cyklu svých románů ukazuje cestu k obnovení sociálního zdraví v nové společnosti. Až dokončí tuto novou svoji stavbu, uvidí všichni ti, kdož ho kamenovali a naň plvali pro jeho politickou akci, jak veliké srdce a jak vznešenou duši má tento „dreyfusista“. —

Netřeba podotýkati, že po stránce umělecké je i v Práci četně těch jedinečných zolovských popisů, zde zejména dílen a lidské námahy, a několik velikých a dramatických scén, jichž symbolizující linie uchvacují tím spíše, čím jsou dnes vzácnější, zejména u nás v Čechách, kde mládež, pojímajíc umění jako řemeslo, piplá se s veršíčky a románky sirupově rozplizlými. O jednotlivých myšlenkách v této knize uložených dalo by se mnoho psáti. Jsou nám tak blízky a jsou to tytéž, které i nás rozehřívají ku práci a k bo-

ji. A vzpomínaje staříčkého kněze, jenž v chrámě prázdném a rozpadávajícím se slouží poslední mši, aby byl pod jeho troskami beze stopy pohřben, chtěl bych, aby jednoho zejména si ještě povšimli všichni čtenáři: jak mnoho totiž čisté lásky může býti v lidském díle bez Krista, ano i proti Kristu...

FRANTIŠEK BÍLEK: OTČENÁŠ
OTOKAR BŘEZINA: RUCE

Příležitostné poznámky

Řeknu-li, že p. František Bílek nenašel dosud u nás svého *objektivního* kritika, jest mi především vysvětliti, co si představuji pod slovem kritik objektivní, jaké vlastnosti, jakou metodu. Nuže, ten kritik, jenž není přímo angažován v idejích, které kritizovaný umělec propaguje, jenž nevítá ani s entuziasmem, ani s odporem myšlenky a pocity umělcem reprodukované, nýbrž jde jim vstříc s prostým zájmem chladnokrevného pozorovatele, ten kritik, jenž přitom však tím úplněji a hlouběji, čím nestranněji, pronikne a pochopí lidskou i uměleckou individualitu kritizovaného a z ní jako z dané a nevyhnutelné báze přímo dedukuje všechny své etické i estetické odhady, ten kritik platí mi jako objektivní.

Do jisté míry je dosti podivno, že takový kritik p. Bílkův se u nás nenašel. Mají přece ty kruhy, z nichž by přirozeně vyšel a jejichž průměrnou kulturu by si osvojil, značný, řekl bych český cit pro ideje náboženské v širším smyslu, přitom však jsou povýtce nevěřící nebo vlažné. Byla by tu tedy hlavní podmínka objektivního nazírání: kulturou a tradicí odůvodněný zájem, jenž je sice živý, povahy však nikoli entuziastické, nýbrž chladnokrevně pozorovatelské.

Za hlavní překážku toho, že vzdor tomu dosud se neobjevil, považuji naši nedostatečnou a především necelistvou uměleckou kulturu *výtvarnickou*. Páně Bílkovo umění vpadlo v pravém slova smyslu mezi nepřipravené, bylo tu náhle a neočekávaně. Nic nesvědčilo o tom, že by nám mohlo vzejíti, přišlo nepředvídaně v době ohyzdného úpadku. Bylo přirozeně nepochopeno, a ještě dnes lze říci, že na žádném našem umělci ani minulém, ani soudobém nespočívá taková halda lží, předsudků a zúmyslně i nevědomky snesených falešných názorů jako na p. Františku Bílkovi. A jen tím, že hlubší umělecké vzdělání i vrozený umělecký cit a s nimi spojený smysl pro odhad myšlenek umělecky

vyjádřených je u nás věcí řídkou a vzácnou, jen tím mohlo se státi, že jedna frakce neprávem umělce si osvojila za souhlasu většiny ostatních, že ho přímo obetkala předivem velmi málo případným a zaclonila kadidlem chvály přeplněné lestnými i nevědomými lžemi.

Že se to dělo za souhlasu většiny ostatních, o tom svědčí ta okolnost, že právě nyní po vydání Otčenáše objevily se kritické hlasy, které nebyly toho daleky, souditi p. Bílka nikoli jako křesťanského umělce par excellence, nýbrž jako člena tzv. Katolické moderny. Ty fanfáry o úpadku jeho umění měly do sebe mnoho jizlivého a stejně nesprávného jako velkohubé fanfáry Nového života à la „Bílek tu stojí jako bratr největších: Michelangela, Fra Fiesola, Rodina a Boecklina, jejichž nejgeniálnější dary spojuje v sobě". To všechno svědčí nezvratně o nepochopení umělce a také o malém estetickém vzdělání, jež kulhá ihned, jakmile jedná se o to, vystihnouti a pochopiti některý umělecký zjev jen trochu nevšednější. Srovnávati p. Bílka s p. Rodinem *tak*, jako se to stalo v Novém životě, je kritická beztaktnost, srovnávati ho s Michelangelem nebo dokonce s — Boecklinem je žvanilství nebo přehluboká nevědomost. —

Jsme-li však již u srovnávání, jehož pro svou osobu nikterak nemiluji, pokusme se postaviti na krátký okamžik p. Bílka vedle p. Rodina, nikoli ve směšné snaze p. Bílka povýšiti nebo snížiti, nýbrž prostě abychom viděli, jak intenzívně asi svítí jeho umění vedle světla, o jehož mohutnosti není mezi námi sporu. Můj dojem pak jest tento: p. Rodin, toť sluneční koule, mohutně a stejnoměrně vyzařující na všechny strany čisté a prapůvodní světlo; umění p. Bílkovo, toť jeden paprsek vystupující silným pramenem do výše, paprsek již jednostranný a zbarvený tendencemi, jež jsou staré necelé dva tisíce let. Rozumějte mi: p. Rodin, toť umělec původních, spontánních, čistých lidských vášní, toť pohan potud, pokud miluje sílu, statečnost, milostnou vášeň, krásu, radost a volnost jako nejvzácnější lidské vlastnosti a pokud se k nim zná, toť umělec přímo naslouchající u srdce Země a tvořící v rytmech jeho tlukotu, kdežto p. Bílek, toť umělec křesťanský, jak jsem již pravil, křesťan-

ský par excellence, umělec, jehož dílo je zkresleno, abych tak řekl, jedním směrem, umělec na jedné struně a často méně než umělec, jen apoštol jediné myšlenky nebo průvodce po jedné jediné správné cestě. Naslouchejte jen jeho Otčenáši, pozorujte jeho Ruce.

Svět, Země, to jsou bahna. Není tu ničeho, abychom zapomněli, že domov náš jest jinde. Toužíme jen, aby On posvětil v nás svou podstatu, abychom si uvědomili smysl dočasného svého příbytku. A smysl ten je přiblížiti se pokud možno nejvíce k cíli, jímž je On a kolem něhož kolotuje nesmírná spleť rukou, vzpírajících se z bahen a očekávajících vysvobození...

Pan Bílek není umělec katolický, či lépe řečeno, jeho umění není katolické. Je na to příliš prosté, příliš málo barvité a komplikované, příliš málo smyslné. Také skromné, pokorné, bezpompézní. Jediné dogma, jemuž Kristus je vším, je tu rozváděno v četných variacích, jakýsi surogát křesťanství obléká se tu v poetické roucho. Nic více.

Umělec opakuje se často. Hlavně proto, že jedno téma není nevyčerpatelné a že umělec, myslí-li samostatně, myslí jen ve směru tohoto tématu. To lze pozorovati v Otčenáši a opačně v knize p. Březinově, kde p. Bílek podlehal vlivu slova psaného a tím způsobem docílil větší pestrost svých listů.

Jako umělec je p. Bílek především sochař, neboť jedině jako sochař má smysl pro uměleckou disciplínu. Jako sochař zapomněl na sebe jako na umělce velmi zřídka, pokud se pamatuji jen jedinkrát, jako kreslíř však dovede od kartónů svrchovaně obdivuhodných klesnouti k listům, jež — poukazuji k litografovaným listům v Otčenáši — se svým blábolením jsou bezcenny výtvarnicky i ideově. Tady prostě opouští umělce vůle i síla, apoštol ve svém zanícení odhazuje umění a zapomíná dokonce i mluviti aspoň srozumitelně.

Je to vůbec zajímavé, kterak p. Bílek není sám sobě docela jasný. Jeho umění je do jisté míry protichůdné tomu, co umělec jím zamýšlí docíliti. Sám chce býti apoštolem, ničím jiným než propagátorem toho, co mu svěřeno bylo

jako hřivna od boha, které nesmí zakopati. Ale právě apoštol více než kdo jiný musí si uložiti jistou disciplínu, musí při vší zanícenosti své dovésti se ovládati a přizpůsobovati se těm, jimž káže, má-li mu býti ovšem porozuměno. Pan Bílek naopak. Ve své horlivosti zapomíná se až k blábolení, a co bych mu především vytýkal, nedovede se vzdáti malicherných libůstek, které často ruší i umělecký dojem. K těm patří především jeho každou plochu popisující mánie. A jak srovná umělec se svým apoštolským posláním například tu okolnost, že jeho písmo jsou hieroglyfy, řešitelné často jen s největší námahou! —

Tyto poznámky nechtějí býti referátem o obou nových publikacích umělcových. Upozorňovati na krásu jedněch listů a na bezvýznamnost druhých bylo by dle mého soudu zbytečno. Ti, kdož umělce chápají, pocítí sami zadostučinění nebo zklamání na pravém místě; pro ty, jimž je dosud hádankou, třeba především pobídky k poznání a přemýšlení. A tento cíl sledují moje řádky. Nechtějí pobádati k souzení umělce — nýbrž k přemýšlení o něm, jenž toho zajisté zasluhuje jako zjev u nás stále ještě značně výjimečný.

Nesmí se zapomínati, že dryáčnickou chválou ubližuje se umělci stejně jako stranickým odsuzováním. Pan Bílek je v první řadě sochař, v druhé řadě kreslíř; dobrým ilustrátorem nebyl a nebude. Tam, kde jeho kresba dochází výše samostatného symbolického obrazu, vznikají kartóny, jež mají podivuhodné kouzlo i pro ty, kdož jsou vzdáleni p. Bílkovy myšlenkové oblasti; tam však, kde chce umělec jen ilustrovati, lhostejno, zda cizí či vlastní text, klopýtá nejčastěji a míjí se s každým účinkem. A tu třeba litovati, že litografické reprodukce dostává se pravidelně listům nejméně cenným. Voliti si přiměřenou techniku patří také k umělecké zdatnosti. Tomu však, jak se zdá, nechce p. Bílek rozuměti.

Dá se tuším zcela dobře říci, že by stačilo krajinářství samo karakterizovati základní i nejdůležitější vedlejší proudy v malířském umění po romantice. A dá se také říci, že žádných obrazů nevyrábí se v nové době tolik jako děl krajinářských. První faktum svědčí pro to, že mistři všech generací po romantické době viděli v krajině nejen vážný a obtížný problém, nýbrž také zvláště vhodný syžet pro uměleckou reprodukci karakteristických citů a nálad soudobé své generace a byli všichni v pokušení právě v tomto tak citlivém a obtížném oboru dokázati, co umějí, zkusiti svou sílu. Znamenala-li však pro mistry krajina problém tím obtížnější, čím častěji řešený, a krásný proto, že v jeho mezích lze symbolicky ztělesniti citové tendence doby, znamenala pro průměrné talenty a talentíčky obor nejpohodlnější, nejméně namáhavý a zároveň i velmi výnosný.

Průměrný umělec vidí v krajinářství obor, v němž lze nejsnáze řešiti technické problémy, v němž lze experimentovati, aniž třeba míti prozíravé geniálnosti ducha, jenž ukazuje do budoucnosti. Piplá se s malými problémky světla, barvy a štrichu, nic nechce kromě toho a nemyslí nic, spokojuje se s málem. Ví, že jeho zákazník nečiní také větších požadavků. Spořádaný měšťan kupující obrazy ukájí v takových krajinách umělecké své potřeby. A tím právě se stává krajinářství tak milým hodným výtvarníkům i občanům a zároveň oborem, jenž dráždí — mistry, kteří právě na tomto poli nejvšednějším hledají vítězství.

Nazíráme-li na krajinářský problém vážně, prohlédneme-li, mnoho-li umělecké individuality vyžaduje, má-li vzniknouti Dílo, pochopíme, jak vysoko stojí opravdová díla mistrů, jaké kvantum energie a umělecké potence je v nich uloženo. *Umělec* krajinář podniká ve svém díle trochu více než vnější zápas s nějakým světelným problémem, vyličuje v něm něco více než senzaci svého oka a dokumentuje něco více než obratnost svého štětce. Umělec krajinář

vydává se na cestu za dobrodružstvími mnohem hlubšími, mnohem vnitřnějšími. V krajinách velkých mistrů zpovídá se jejich doba ze svých citů. Zpovídá se docela instinktivně ústy umělecké individuality. Je tedy přirozeno, že tato zpověď nevyplyne tak lehce, nevyplyne z individuality všední, tuctové, kterékoli.

Jest jistě mnoho, velmi mnoho dobrých krajin s jejich divadly světelnými, s jejich starými i novými barevnými harmoniemi, s jejich virtuozitami štětce, jenž jednou se piplá s lístečky a větévkami a jindy zase širokým gestem zachycuje dojem reality. Jest mnoho takových ucelených „milých" — jak lidé říkají — krajinek, na nichž sebeneklidnější oko se uklidní; je mnoho krajin efektních, jichž dekorativnímu účinku rádi se těšíme, zapomínajíce, že jako dekorativní panneau nebyly myšleny a že jsou vlastně velmi špatné, nepodávají-li nám nic více; je mnoho konečně krajinářských děl, jež vznikla po dlouhé vytrvalé práci a jež svědčí o velké technické síle svého tvůrce, z níž mají radost především „odborníci", umísťujíce tyto obrazy na čestném místě svých výstav.

To vše nejsou však krajiny pro diváka hlubšího a inteligentnějšího. Ten neodchází od nich ani obohacen, ani dojat. Zapomíná jich, jakmile překročí práh místností, kde je spatřil. Těšily chvilku jeho oko, možná, že ho také unavily, jistě však nevzbudily jediné strunky v jeho duši.

K těmto obrazům patří dílo Otakara Lebedy. V značně pestré směsi, asi sto čísel obsahující, najdete několik těch „milých" krajinek mařákovského realismu, jež lze považovati za nejšťastnější v jich prostotě. Pak několik efektových obrázků z francouzského pobřeží a potom směs nejrůznějších prací v modernějších manýrách. To vše nepovídá o svém tvůrci více, než že byl pilný mladý muž, průměrně talentovaný. Hledal jsem na této výstavě tu melancholii, o níž se mluvilo v referátech, našel jsem však jen trochu špinavější a hustší barvy. A to snad byla jediná Lebedova originalita, která ostatně neodlišovala ho ani tak, aby jeho práce byla k poznání mezi díly jiných krajinářů. Nelze ovšem říci, byl-li by se později dopracoval

aspoň svého způsobu podání, a nutno také míti na mysli, že výstava reprezentuje celý jeho vývoj od žáka Mařákova k moderně. Přece však neviděl jsem dosud podobnou směsici obrazů vším od sebe se lišících, směsici, kterou neproniká ani sebedrobnější zrnko umělecké individuality. Jest jisto, že v našem výtvarném umění bude zastoupen Lebeda jen počtem svých obrazů, nikoli však samostatnou svou notou. Nepřinesl do něho docela nic svého. Po této stránce pracoval marně. Po tom však, co jsem slyšel o jeho životě, zdá se mi, že lépe žil než pracoval, totiž intenzívněji a hlouběji. Snad byl více básníkem než malířem.

Jednoho však si jistě nezasloužil: aby posmrtná jeho výstava byla znešvařena cikorkovým portrétem p. Ženíška. To nebyl právě akt piety k zemřelému, jenž toto nestydaté plátno na výstavě umístil.

VÝSTAVA OBRAZŮ Z CHODSKA A ITÁLIE PANA JAROSLAVA ŠPILLARA A PLASTIK PANA BOHUMILA VLČKA

Na poslední výstavě spolku Mánes, která byla první českou uměleckou expozicí zbudovanou na základech moderních s intencemi jen a jen uměleckými, byl p. Jaroslav Špillar jedním z těch dvou tří výtvarníků, jichž práce mohly býti z této výstavy zcela dobře odstraněny, aniž výstava byla tím ochuzena o nějakou uměleckou individualitu, aniž tím ztratilo se něco z uměleckého jejího významu. Pan J. Špillar byl prostě pod průměrem vystavujících umělců. Co to znamená, pochopíme nejlépe, uvědomíme-li si, jak daleko stáli vystavující umělci vzdor vší své krásné a uvědomělé snaze přece jen za reprezentanty nového umění výtvarného.

Jinak připouštím rád, že byť stál p. J. Špillar na zmíněné výstavě Mánesa pod průměrem, znamená přece v soudobém našem malířství aspoň průměr. Jest u nás ještě dost a dost výtvarníků, kteří hledí na své povolání mnohem méně vážně a kteří mají mnohem méně poctivé snahy a technické dovednosti než p. J. Špillar. Z hodně relativního stanoviska jsou realistické figury p. Špillarova Chodska výtvory seriózního úsilí značným zdarem provázeného, výtvory, jakých není právě dnes mnoho v našem malířství. Jmenujeme-li například p. Úprku, není od něho p. J. Špillar někdy tak příliš vzdálen. Oč je p. Úprka bravurnější, je p. Špillar přívětivější tím svým méně folkloristickým a bodřejším pojímáním svého „chodského“ úkolu. Ale atmosféru venkova, to něco, co v obou těchto případech by bylo hrozně trapné, dusivé a posupné, nedovedl vystihnouti žádný z obou umělců. Pan Úprka byl toho dalek pro své příliš barvičkářské nazírání. Pan J. Špillar je na to příliš plochým realistou.

Vážně p. Špillara bráti můžeme jen na základě jeho motivů ze soudobého Chodska. Jeho práce historické třeba mu prominouti, a chceme-li se k umělci chovati taktně, třeba pominouti je mlčením. Jinak ovšem zasluhuje nejrozhodnějšího odsouzení za to, že svolil k tomu, aby skan-

dální reprodukce jeho Psohlavců a Lešetínského kováře byly rozhozeny po vlasteneckých domácnostech. Horečka vydávání uměleckých publikací zachvacuje dnes kdekoho. Říká se tomu eufemisticky „umělecké jaro“ a je to zatím záplava publikací ze dvou třetin zbytečných, jež ubírají půdu každé vážnější a nevýdělkářské snaze. Lze se jen diviti, kde se naberou kupci, lze však také snadno předvídati krach, který v tomto oboru vbrzku nastane a znemožní nadlouho nejen publikování děl luxusních, ale i dobrých edicí snáze přístupných všem, kdož chtějí si zaopatřiti trochu uměleckých prací pro svou domácnost.

Páně Špillarova kořist z Itálie svědčí především o tom, že stále ještě hledá sám sebe, a sice na cestách dost dobrodružných. Nemyslím však, že jeho potulky v okolí Florencie a Livorna vynesly něco jeho umělecké individualitě. Ukáže se to ovšem později, až se p. Špillar vrátí zase do svého Chodska, o věcech však, jež z Itálie přinesl, nelze říci jiného, než že přímo zaráží svou průměrností. Všecky tyto práce zdají se diváku tak hrozně známými, tak všedními a bezvýraznými. Prostřední pohlednice, jež se v masách vydávají, nejsou reprodukovány dle prací o nic horších.

Celkem předvádí výstava snaživého, ale tápajícího výtvarníka, jemuž sice nechybí potřebný talent, zatím však docela výraznější umělecká individualita. K mladým, moderně založeným umělcům rozhodně ho nepočítám.

Na výstavě je také několik plastických prací p. Bohumila Vlčka. Jeho předměty dekorativní jsou praobyčejným zbožím, jež sice není přímo nevkusné, nemá však také ani za mák původního a výrazného zjevu procítěné umělecké tvorby. Zato plastické skici ze symbolizujícího cyklu Za Volnost a Víru působí skoro humoristicky. Tak banálního řešení krásných a vážných předmětů jsem nečekal od umělce, jenž mezi mladými plastiky měl serióznější jméno. Přijíti s takto myšlenou Dokonávající jednotou česko-bratrskou po známém díle Bílkově je opravdu troufalost, jejíž jediným vysvětlením může býti jen lačnost výdělku na vlasteneckém našem publiku. Vánoční kýče, ničím jiným nejsou tyto skici.

SVÁTEK REVOLUCIONÁŘŮ

Daleko od prachu zvířeného politickými rvačkami rostou šiky naší naděje. Chtějí také viděti v Prvním máji den své manifestace. Ale neříkají: „Manifestujeme za osmihodinnou práci. Manifestujeme za všeobecné hlasování. Manifestujeme za ten neb onen drobeček, jejž třeba si dobývati na spiklé buržoazii.“ Praví: „První máj je svátek revolucionářů.“ Tyto pak šiky jsou naší armádou, která nepotřebuje disciplíny, protože divoká naše krev najde vždy v pravý čas ozvěnu v krvi její. A naše krev se nesmiřuje, aniž spokojuje, protože náš hlad a naše žízeň až navěky. Jsme tu již od Kaina a nemůžeme vymříti leda na prahu zaslíbené země, neboť pak se stanou hříchy naše ctnostmi a zločiny naše skutky příkladnými. Toť jediná možná naše porážka.

STANISLAV PRZYBYSZEWSKI: SATANOVY DĚTI

Pěkná obálka M. Jiránka utrpěla poněkud reprodukcí. Doporučujeme soudruhům a přátelům, hlavně knihovnám našich organizací, tuto sympatickou knihu k hojnému odebírání. Pochybnosti máme jen o překladu, neboť jméno překladatelovo nevzbuzuje mnoho důvěry. V příštím čísle sdělíme s čtenáři svůj úsudek.

ESPERANTO

Nedostatek místa nedovoluje nám odůvodniti v tomto čísle sympatie, které máme k této věci. V příštím čísle zmíníme se o esperantu šířeji. Zatím doporučujeme přátelům, jimž záleží na styku se soudruhy zahraničnými, by se lehounkému tomuto dorozumívacímu prostředku naučili.

PANU KARLU DOSTÁLOVI LUTINOVU, REDAKTORU NOVÉHO ŽIVOTA

Katolická mstivost vašeho křesťanství chtěla mne zase jednou bodnouti nepřímo, poťouchle, jak již katolickým zvykem. Mám však pevnou kůži sebevědomí, sluho boží, a klerikální střely jsou příliš tupé a jejich jed neúčinkuje v mé krvi. Ale poučiti vás musím. Především o tom, že křesťanské pomluvě nelze čeliti jen čistým štítem a že nejlépe tomu rozuměl Nero, když dal nadělati z vás živé pochodně. Po druhé o tom, že tehdá pomluva vašeho tisku nedotýkala se mne, nýbrž —

dvou žen. Já, víte, jsem pro volnost lásky a sympatií, ale ženám bude to trvati poněkud déle, než se probrodí močálem morálky, kterou aspoň naoko tak horlivě mumifikujete. Těm k vůli bylo mi pohroziti vám „soudem lidu", jemuž sám tak málo věřím, že nakonec sotva byl bych z vás chtěl učiniti mučeníka. A konečně ještě jedno poučení mám pro vás. Totiž to, že se nijak nepovažuji za kolegu — katolického kněze, kdyby byl třeba redaktorem desateronásobným. Kdybyste i nebyl tak vyloženým klerikálem, stačí, že jste bojovným katolíkem, neboť nenávist má jde až k základům křesťanství. Voilà l'ennemi! A já se řídím tím nekřestansky husitským: „Bijte, pobijte, nikoho neživte!"

PANU KARLU DOSTÁLOVI LUTINOVU,
REDAKTORU NOVÉHO ŽIVOTA,
LISTU PRO CHYTÁNÍ KAVEK

1. Pomluva je, když někdo vypravuje nebo dá vypravovati o jiném věci, do nichž nikomu nic není, s tím úmyslem, aby hlouposti poslouchajícího či čtoucího využil a na svou oběť ho poštval. — Ani vám, ani čtenářům vašeho listu nebylo by do toho zhola nic, kdybych měl milenek třeba tucet. Žádný z vás by mi na ně nepřidal a neměl by tedy také práva strkati mezi nás svůj všetečný moralistický nos.

2. Reprezentujete násilí. Vaše existence je hanbou pro lidstvo; nemáte na ni vůbec práva, protože jste její negací. Nemáte práva žíti na denním světle, protože šíříte tmu, nemáte práva mluviti, protože každým otevřením svých úst otravujete, nemáte práva choditi, protože zašlapujete to, co je lidstvu nejmilejší. Nemůže pro vás platiti, co platí pro člověka: Moje svoboda v mezích svobody ostatních, a jedinou taktiku lze k vám zaujati: Écrasez l'infâme!

Co chcete? Jsem upřímný. Nejupřímnější z těch, kdož s vámi se potýkají.

ZASLÁNO

Sděluji se soudruhy a přáteli, že jsem se definitivně a neodvolatelně vzdal redakce Chuďasa, protože nechci se státi obětí pomluv a intrik a připraviti sebe i Nový kult o dobrou pověst, již jsme dosud požívali.

Dne 29. dubna 1901

JAK ČESKÁ DEMOKRACIE

chápe slušnost politického boje, o tom svědčí tato lokálka (5. května): K „*májové manifestaci*" sociálních demokratů ozývají se stále ještě dozvuky. Včera navštívil nás v redakci jistý obchodní příručí, žádaje nás,

abychom mu otiskli následující vyzvání: „Žádám onoho občana, který si při shluknutí lidí dne 1. května t. r. na Příkopech vypůjčil můj notes, v němž uschováno bylo 10 zl. (desítka), kteryžto obnos nebyl mým majetkem a musím ho ze svého hraditi, aby ho odevzdal u policejního ředitelství nebo v obchodě p. Aloise Nebeského, Praha I., Malé nám. č. 11.“ Občan Klofáč a spol. chce patrně dokázati, že k potírání národního dělnictva hodí se jen a jen — občan Fárek.

NAŠE OBRANA

vycházející v Příbrami, má míti v tisku sociálně demokratickém asi týž úkol jako Český list v tisku mladočeském. Navrhuje *zásadní* rozhodnutí o tom, smějí-li literárně činní soudruzi přispívati do listů měšťáků, jako Rozhledů, Naší doby, rozhořčuje se nad Modráčkem a tzv. pokrokovými socialisty atd. Není nezajímavo pozorovati, kterak v sociální demokracii vzrůstá církevnický duch tím více, čím rapidněji klesá její význam jako vůdčí strany dělnické.

OBČAN RUDOLF FÁREK,

bývalý neodvislý socialista, bývalý národní dělník, bývalý redaktor časopisu Vpřed, je stálým spolupracovníkem Českého listu, obranného týdeníku mladočeského.

ČAS POCHVÁLIL

Gellnerovu karikaturu Boj proti Vídni. Prosíme p. referenta, by týž zájem a tutéž přízeň věnoval i karikaturám dalším, jež máme pro tento list uchystány. Mimo práci, již otiskujeme v tomto čísle, obdrželi jsme od p. Gellnera ještě dvě další, a sice „Navazuje se na reformaci“ s výborným portrétem p. prof. Masaryka a „Přednáška v sociálně demokratickém spolku vídeňských akademiků Freie Vereinigung“.

KONEČNĚ VZNIKÁ

u nás pomalu i politická a literární šansona. S největším zdarem pracuje p. Viktor Dyk, po něm pp. Freimuth, Foltýn a Opolský, někdy se povede něco i p. J. Holému, ale bohužel zřídka. Přičiníme se, aby se náš list stal pohostinným přístřeším pro všechny mladé talenty tohoto směru. Naše na všechny strany neodvislé stanovisko — jsme neodvislí i od neodvislých socialistů, pokud jsou mezi nimi individua, která nedovedou si žádné hnutí bez šněrovačky partaje představiti — činí

z našeho listu nejvhodnější půdu pro bezohlednou politickou šansonu. Tož, mladí poetové: satirické verše, veršovaný politický a společenský smích i pošklebek je nám vždy vítán. Hledáme písně a básně rozpustilé, zlomyslné, ironické a vzteklé; velekněžsky deklamovaných slok nepřijímáme, na ty je dosti místa v jiných listech.

JAK UPOZORŇUJE ČESKÝ UČITEL,

ubírati se má na křížové dni školní mládež s učitelem v čele do polí v procesí. „Není zákona ani vynesení, které by podobné průvody nařizovaly; ba ani školní úřadové nemají dle zákona práva nějaké průvody náboženské školním dětem ukládati. Účastnění se podobných průvodů závisí jedině a pouze na vůli rodičů. Kdyby se rodiče ujednali, že na procesí svých dítek nepošlou, a správu školní o pravidelné vyučování požádali, nebyl by čas vyučování zbytečně zneužit." *Vyzýváme tedy své přátely a soudruhy, aby svým dítkám zakázali procesí se zúčastňovati a opřeli se důrazně každému donucování k těmto nezákonným vycházkám „za školu", škodlivým morálnímu i tělesnému zdraví dítek.*

ÉMILE STRAUS: LE THÉÂTRE ALSACIEN

Autor pojednává o hnutí a dramatických pracích, jež byly vyvolány Elsaským divadlem ve Štrasburku, pěstujícím elsaské nářečí. Z dramatických prací největší a nejzaslouženější úspěch měla tříaktová satirická komedie od malíře-básníka Gustava Stoskopfa D'r Herr Maire. Je zajímavo, že většina her tohoto divadla je mravoličná a satirická, takže podnik sám má pro své návštěvníky značný kulturní a vzdělávací význam, což je tím pozoruhodnější, čím pokleslejší jsou oficielní divadla jiných velkých i malých národů. Elsaský lid má ve svém divadle důležitý kulturní ústav; český lid má ve svých divadlech — pochybné zábavní místnosti.

ČESKÉ DÍTKY

ze spojených obcí Nové Vsi a Hrdlovky u Oseku mají choditi do české školy v Oseku. Je jich přes devadesát a bylo by jich přes půldruhého sta, kdyby některé rodiny z Nové Vsi-Hrdlovky neposílaly svých dítek do tamější školy německé. Cesta do Oseku trvá přes půl hodiny, vyučování děje se ve dvou oddílech, takže jedné části dítek bylo i v nejkrutějších mrazech čekati třeba hodinu na chodbě, až skončí vyučování části druhé. Čeští rodičové mají v té věci ještě mnoho stížností jiných. O tom, jaké poměry panují v této krajině ve věcech školských, svědčí nejlépe tento případ: Nová Ves-Hrdlovka připlácí určitým obnosem

obci osecké na českou školu. Stalo se, že před necelým půlrokem nedodržela termínu a tu správa osecké školy vyzvala dítky z Nové Vsi-Hrdlovky, aby zůstaly doma, když jejich obec nechce na školu platiti. Obec zaplatila a dítky byly vyzvány, aby znova do osecké školy chodily. Tu vložili se do toho rodičové a prohlásili, že dítek do školy osecké vůbec nepošlou a že chtějí českou školu doma. Na počátku stávkovalo 90 dítek, dnes, po 21 nedělích, nechodí jich do školy asi 35. Otcové, většinou horníci anarchistického a národně dělnického smýšlení, pořádají důvěrné schůze, drží stávku a prohlašují, že svých dítek do školy osecké nepošlou a novým školním rokem zřídí si školu sami na svoje útraty. Učinili již různé kroky, ale oficielní česká veřejnost zná svoje menšiny jen hubou. Duchcovský český advokát p. dr. Stejskal krčí rameny a nejzajímavější je to, že se povídá, že hlavní překážkou je Čech, důlní správce Ant. Vlach, který zasedá v obecním zastupitelství spojených obcí Nová Ves-Hrdlovka. Vždyť se jedná o horníky, kteří se musí odnaučiti stávkám a zpupnostem, a pak bylo by i jemu něco připlatiti na českou školu. Nehledě k několika nepatrným lokálkám, jež se objevily v denních listech, neví česká veřejnost o tomto boji ničeho, proletáři jsou tady jako všady jinde odkázáni jen sami na sebe. Budeme míti bezpochyby ještě příležitost zabývati se celou věcí obšírněji.

V KRÁSNÉM BŘEZNĚ

vystoupilo jedenáct osob našeho smýšlení z církve katolické a jedna osoba z církve evangelické. Jen houšť! Bude však třeba věcných agitačních brožur. Seznali jsme, že i mezi našimi soudruhy panují zcela nemístné obavy. Také bude třeba agitovati více mezi evangelíky. *Protestantský klerikalism* počíná býti v některých listech stejně vyzývavý jako katolický.

V PEDAGOGICKÝCH ROZHLEDECH

objevila se nedávno studie o *Nietzschovi* od J. Žlebského. Česká mysl ji odsoudila. Z toho polemiky. Připojme, že studie Žlebského odsouzena byla zcela právem. Povrchnějšího a špatnějšího nebylo u nás dosud nic o Nietzschovi ani proti, ani pro napsáno. Takovým způsobem nemělo by se snad poučovati — učitelstvo.

OBČAN RUDOLF FÁREK

je některými časopisy vydáván za neodvislého socialistu a anarchistu. Protestujeme proti tomu co nejdůrazněji. Minulost p. Fárkova toho nikdy nepřipustí.

podalo stanovy *Politického klubu neodvislých socialistů v Čechách.* Jak se samo sebou rozumí, byly nejprve vráceny se stereotypním odůvodněním, že „účel spolku není dosti jasný". Byly tedy zadány znovu. Místodržitelství však utvoření spolku zakázalo s tím odůvodněním, že „*při známých snahách dotyčné strany vzhledem již na zvolený název spolku nemůže býti pochybnosti, že jedná se o spolek státu nebezpečný*". Promluvíme si o tom v příštím čísle. Odvolání bude podáno.

LETOŠNÍ PRVNÍ ČERVENEC

je 25. výročím smrti *Michala Bakunina,* patriarchy anarchismu. Zemřel v Bernu ve věku necelých 62 let. Nic nesvědčí lépe o zvrácenosti českých poměrů, o falešných cestách, po nichž kráčí pokrokovější česká inteligence vědecká i literární, než ta okolnost, že krásný a veliký tento typ *slovanského socialismu* je skoro neznám nejen publiku širokému, ale i veliké většině těch, kdož se u nás vědečtěji zabývají sociální otázkou. Obraz, jejž si tito lidé o Bakuninovi utvořili, je spíše karikaturou jeho. Zase Němec musel přijíti — p. dr. Nettlau —, aby se podvolil obtížnému sice, ale neobyčejně krásnému úkolu sebrati materiál k podrobnému životopisu velikého Rusa. A přece nelze popříti, že tady měl přiložiti ruce k dílu učenec slovanský. Neboť nehledě k tomu, že tento úkol byl by jemu snad snadnější, plynul by ze přímého studia života Bakuninova jistě zisk nemalý pro poznání povahy slovanského socialismu, jenž liše se v mnoha bodech od socialismu například románského, liší se především a podstatně od socialismu germánského.

Překládaje studii starého revolucionáře Victora Dava Michal Bakunin a Karel Marx, viděl jsem jasně ten vnitřní rozdíl mezi světlou postavou ruského agitátora svobody a tím zlovolným, tyranským a neomylnickým doktrinářem německým. Nedávno upozornila na tento rozdíl Česká demokracie, bohužel povrchně, neomaleně a tendenčně. A přece jak záslužně jednali by ti, kdož si vytkli za cíl vymaniti české hnutí socialistické ze jha německého doktrinářství, kdyby pracovali na definitivním objasnění a zjištění tohoto rozdílu. Zatím však je to právě tzv. dělnictvo národní, jež je na míle vzdáleno Bakuninových myšlenek a dokazuje nezvratně, že poslání, jež by míti mohlo, vůbec nepochopilo. Pro české pracovníky v otázce sociální je zde úkol veliký, vděčný a krásný, jistě pro nás významnější a důležitější než například otázka rituelní vraždy. Kdo se ho chopí?

KRVAVÁ EXEKUCE V SKALICI U SOBĚSLAVI

vyvolala opravdové rozhořčení ve všech slušnějších žurnálech. Bylo jich ovšem málo, jež nazíraly na zločin, jehož se dopustili uniformovaní

reprezentanti Státu, aspoň tak bystře jako Wiener Tagblatt. Mohlo by se říci, že je to skoro pokrok, volá-li měšťácký deník: Stát udolal tam slabého sedláka. Ale takové záchvaty bystrozrakosti nelze bráti příliš vážně a především nutno si uvědomiti, že sta a tisíce z davu chovají se k celému případu jako žurnalistická plebs z Národní politiky. Ovšem poučným zůstává tento tragický případ a nelze o tom pochybovati, že všichni ti, jimž se jedná o to, aby lid nabyl správných názorů na Stát a jeho hybnou sílu, daň, dlouho budou ho používati jako příklad přímo vzorný, a neškodilo by věru zařaditi ho jako článek do čítanek mládeže. Nejsou-liž tito četničtí vrahové přímo ideálním vzorem lidí a jich mravního založení, jak je na svět přivádí dnešní systém státní výchovy! Kolik lidí však to dnes vidí, kolik lidí má dle toho své názory, vede dle toho svou politiku a svůj život? Jistě jednou šťastnější lidstvo, které nebude již znáti kapitalistického státu, nebude činit také velkého rozdílu mezi zločinem legálním a nelegálním, mezi legální a nelegální loupežnou vraždou. Kolik lidí však ho dnes nečiní?

JAK JSME MINULE OZNÁMILI,

zakázáno bylo ustavení *Politického klubu neodvislých socialistů v Čechách* z důvodu, že se jedná o spolek státu nebezpečný. Tento nejnovější výkon pražského místodržitelství zůstává věren tradici a je shodný s obvyklým počínáním naší policie. Heslo zní: Anarchistické hnutí musí býti vytlačováno mimo zákon. Vládní orgány dobře vědí, že jen v tom případě mohly by poněkud zastavovati jeho rozmach. Není však pražádné příčiny, aby anarchisté opouštěli při činnosti veřejné půdu zákonnou. Je v jejich nejvlastnějším zájmu, aby se vystříhali všeho, co v posledních důsledcích šíří jen nepravé názory v davu a přemrštěnou hrůzu u vládních orgánů. Nemáme příčiny ani po tomto, ani po onom toužiti. Nesprávné názory v davu, vyvolané atentáty, malichernými spiknutími a tajnými spolky, uzavírají nám ho jen před tím, co je naším úkolem, před agitací pro myšlenky, jichž soubor je důslednou a logickou kritikou soudobé společnosti a zahrnuje v sobě základ takové společnosti, jejíž heslem jest: svobodné individuum ve svobodné obci. Také u vládních orgánů chceme, aby bylo o nás jasno. Musí pochopiti, že naší propagandě přítrž učiniti nemohou, že žádný policajt, státní zástupce, žádná šavle, žádná puška nevyhladí ze světa myšlenek, které se rodí v nejbystřejších hlavách věku, a nezabrání, aby tyto myšlenky panovaly v duších a v srdcích. Až to pochopí, ve svém vlastním zájmu zase, vyvarují se všeho, co vytlačovalo by nás mimo zákon. Neděje-li se to tak ještě, jest z toho vidno, že vládní orgánové nepochopili situace. My máme jistě dosti času počkati.

jenž nám byl minule *celý* zkonfiskován, je vzorem věcné, střízlivé a vědecké úvahy. Státní zástupce domnívá se, že zachrání bankrot soudobého manželství tím, že dá soudně prohlásiti: „V závadném článku zlehčuje se stav manželský. Proto bylo návrhům c. k. státního zastupitelství vyhověno." Ubohé manželství, které musí býti zachraňováno — paragrafem 305.

Poslali jsme zabavený článek soudruhům americkým, kteří se přičiní o náležité jeho rozšíření. Jinak bude dobře, bude-li se konfiskovaná teorie nahražovati důsledně a statečně nekonfiskovatelnou praxí. Na konkubinát nejsou v Rakousku paragrafy. Jakmile bude možno, vydáme v tom smyslu agitační brožuru, která bude moci zároveň býti právním rádcem v konfliktech s úřady.

SLEPÍ, COŽ NEPROHLÉDNETE?

Můžeme to zřetelně již pozorovati: *české socialistické hnutí nestálo si nikdy tak špatně a nebylo nikdy tak mravně sešlé jako v posledních dvou letech.* A hlavním příznakem toho je především nízká úroveň socialistického ducha, jenž vede davy našeho proletariátu.

Sociální demokraté a národní dělníci, to jsou dnes dva tábory, jichž úkolem je vzájemně se obviňovati z krádeží, nadávati si, rozbíjeti si hlavy klacky a snad i — kousati si nosy. A schůze jejich? To jsou — nebojím se to říci — výstupy řvavé a rvavé lůzy, nikoli shromáždění uvědomělého dělnictva. Utvořily se sbory „klackářů", které před zahájením schůze obsazují místnosti. Vznikla zvláštní pepická hantýrka vzájemných urážek a nadávek...

A vina toho? Jest jen a jen na sociální demokracii, jest jen na těch hrubých mluvčích, kteří nemajíce ždibce socialistického svědomí, štvou svoje šiky do politických rvaček s bezohledností nejvyšší mravní zkaženosti.

V poslední době dala k těmto hnusným rvačkám podnět aféra Fárek —Klofáč. Neznám odpornější aféry v dělnickém hnutí. Nikoli jen proto, že si tu do vlasů vjela dvě individua, jichž by se opravdoví socialisté a opravdoví anarchisté měli vzdalovati jako prašivých ovcí, a že se z toho stala ihned důležitá událost v dělnickém světě, pro kterou jsou lidé dnes ochotni uřvati a utlouci se navzájem, — ale především proto, že z těch všech věcí, z nichž Fárek Klofáče mstivě obvinil, opatrně nejhorlivěji a nejdůsledněji proklepávají se delikty týkající se „uražené mravnosti", delikty strašně vážné a strašně veliké. Považte jen: Klofáč, vůdce lidu, otec rodiny a poslanec dvakrát zvolený opovážil se ve vinárně obejmouti číšnici! (Vše ostatní nebylo ještě dokázáno.) Oh, té mravnosti občanské! *To se prosím stalo za přítomnosti téže Maninové, v jejíž památníku nalezli byste autografy a básně mladých českých*

poetů a malířů, téže Maninové, s kterou ve vinárnách sedávalo mnoho a mnoho sociálních demokratů a realistů a která s nimi tančívala na Prvního máje ozdobena rudým karafiátem. Tehdá, oh, tehdá byla ovšem mladou, sličnou dívčinou, ne příliš ctnostnou a trochu výstřední, a dnes je ovšem — nevěstkou, které táž možná ústa, jež ji líbala, volají „Hanba!"

Mravnost byla uražena! Uražena byla konkurentem sociálně demokratických a mladočeských kandidátů poslanectví. Lépe řečeno: *politika toho vyžaduje, aby byla uražena!* A že toho politika vyžaduje, musí být lid přesvědčován, jakým zločinem to jest, když jeho poslanec obejme číšnici ve vinárně, a že toho politika vyžaduje, musí být lid kvůli tomu rozpalován až ku rvačkám, k jakým by nikdy nemělo dojíti ve světě socialistickém.

A je zajímavo, jak se málo mluví o všem ostatním, z čeho byl Klofáč obviněn. Nám by byl, vy mravně uražení křiklouni, milejší obraz Klofáče jako politického šarlatána. Ale zdá se mi, že by byl tolik podoben vašim šarlatánům, vašim mluvkům, vašim svůdcům a znemravňovatelům lidu, že se opatrně střežíte vylíčiti nám ho!

A tak zbude z celé aféry mimo mnoha ochraptělých hrdel a rozbitých hlav a nosů něco, co jest hodně málo socialistické: lid naučí se klepařskému ubíjení protivníka, naučí se vtírati se do milostných a pohlavních jeho poměrů, přijme morální pojmy maloměstských buržoustů a realistických profesorů — boj bude veselejší a pozornost odvrácena od politických švindlů, o nichž líp když lid nic neví. Jen aby v bordelech, kde bude hledati svého protivníka, nenašel mravně rozhořčeného svého vůdce!

Já tomu všemu říkám ničemné znemravňování lidu. Na táborech se řve: účast lidu v politických věcech za účelem dobytí politické moci. Proti gustu žádný dišputát. Těch však, kdo mají trochu socialistického svědomí, rád bych se tázal uprostřed té špíny a zchátralosti:

Slepí, což ještě neprohlédnete?

MALÝ FRANCOUZSKÝ TÝDENÍK LA PIE píše následující při příležitosti přeměny týdeníku La Coopération des idées, jenž zápasí se svou existencí, na měsíčník: „Pan Deherme, zakladatel lidové university v předměstí Saint-Antoine, první z lidových universit, založil La Coopération des idées, aby spojil všechny dobré vůle, jež jsou četné; dobré vůle nechtěly se spojiti; žurnál hyne... Toť pohroma. Pan Deherme chtěl dáti lidu časopis socialismu praktického a pozitivního; dává lid snad přednost socialismu politickému? Jisto je, že žurnál, jenž se nezabývá politikou, hyne, a žurnály, jež si hrají se zájmy lidu, prospívají. La Coopération des idées, list poctivě socialistický, jenž myslí jen na dobro lidu, a nikoli na dobro p. Milleranda, klesá, a La Petite république, jež se zajímá víc o p. Milleranda než o lid, trvá dále... Jsou v životě nepochopitelné mystérie." Srovnávejme s českými poměry.

OD REDAKCE

V příštím čísle, jež vyjde již opravdu správně za 14 dnů, tedy 15. května, objasníme své stanovisko k posledním událostem ve hnutí neodvislých socialistů, jak jsme k němu došli po nových nabytých zkušenostech. Zároveň náš spolupracovník Brutus podá čtenářům svůj *anarchistický* názor na neodvisle socialistické hnutí. Není pochyby, že toto hnutí prožívá krizi a že této krize chtějí využíti pro sebe lidé, jimž slušný člověk ruky nepodá. Nový kult bude státi na stráži potud, pokud tito lidé zneužívati budou revolučních a anarchistických myšlenek, aby zastřeli nekalou svou minulost. Jinak zachová si čistý svůj štít a nevmísí se do sporů, jež osoby pro osoby vyvolávají. To setká se jistě se souhlasem všech našich přátel a soudruhů.

Kronika otiskována bude v příštích číslech pravidelně. Mnoho časových událostí posledních měsíců, kdy list náš nevyšel, bylo by zasluhovalo, abychom si jich blíže povšimli. Co jsme promeškali, nedá se nahraditi. Bohdá, že se to již nestane.

*

V příštím čísle počneme s dvěma články nikoli o alkoholismu, nýbrž o *anti*alkoholismu. Je nejvyšší čas ukázati na nové vzmáhající se pokrytectví a na činnost moralistů, jako vždy na špatné cestě se nalezajících. Jeden článek od redaktora tohoto listu promluví proti hnutí abstinenčnímu, druhý, přeložený, „Alkoholism, kritika léků" od Henri Dagana, posvítí na soudobá opatření proti „pijáckému moru". Zároveň upozorňujeme na zajímavý článeček dr. Heinricha Gomperze v Die Zeit (první květnové číslo) Delirium antialkoholicum.

Jsme zahrnováni od přátel a pozorovatelů našeho hnutí nejrůznějšími otázkami, na něž máme odpovídati dopisy. To ovšem nikterak nejde. Zodpovíme však všechny důležitější dotazy postupně v našem listě buď původními, nebo přeloženými články. — S kritikou neodvisle socialistického hnutí počneme příště. Osob se dotýkati nebudeme. Ty všemu dobrému nebezpečné a vše dobré kompromitující zmizí samy, jakmile počne se mezi námi opravdu anarchisticky mysliti. Je zajímavé, že některé osoby cítily se dotčeny poznámkou naší v minulém čísle o „lidech, jimž slušný člověk ruky nepodá", a vyhrožují nám za zády karabáčem. Poznaly se tedy. Jsme však daleci toho, abychom se pošpinili sporem s nimi.

Obrazovou přílohu pro toto číslo nedali jsme tisknouti na zvláštní papír. Číslo květnové stálo mnoho a peníze nescházejí se tak, jak by bylo třeba. Žádáme všechny, by dlužné obnosy i příspěvky laskavě *bezodkladně* zaslali, by nenastala opět přestávka ve vycházení našeho listu.

*

Obrazové přílohy toto číslo nemá. Ti, kdož jich se zájmem vždy očekávají, ať se za to poděkují nedbalým organizacím, které vzdor pravidelnějšímu vycházení našeho listu přece neplatí včas a najednou, a dlužníkům, jichž počet se nijak vážně nezmenšil. Příštím číslem počínaje budeme na nepořádné organizace přímo upozorňovati.

Fr. S., Krásné Březno. Spolek, jakého si přejete, sotva by byl povolen. V této věci jsou dnes vládní orgány velmi nedůtklivy. Soudruzi neměli by ostatně pěstovat zbytečné spolkaření. V tomto případě jistě se obejdete bez spolku a věnujte úsilí i peníze raději na vydání nějaké antiklerikální brožury nebo knížky. Budeme vám v tom rádi nápomocni. — *Fr. B., Hořice.* Z českých ženských listů doporučiti vám nemůžeme žádný. Z měšťáckých jest jeden horší druhého. Ženský obzor mohl se státi dobrou tribunou, ale má neschopného redaktora, který autorům polovinu práce seškrtá. Někdy něco zajímavého najdete v Ženském listě sociálně demokratickém, ovšem jen z hlediska hospodářského. — *J. M., Praha,* a *J. S., Vinohrady.* Nemůžeme při nejlepší vůli otiskovati básní, které u většiny našich čtenářů nesetkaly by se s pravým zájmem. Vzhledem ku svým úkolům má k tomu náš list příliš nepatrný rozsah. — *St. K., Praha.* Zajímavé pokusy. Ale chybí veršům i próze lehkost, a to je v tomto případě conditio sine qua non.

O knihách redakci zaslaných příště. Především článek o Zolově Práci.

Zbytečných hesel neuveřejňujeme zásadně; je to zlo, jež třeba vypleniti už pro jeho obvyklou nevkusnost, a prosíme soudruhy, by nám v té věci vycházeli vstříc.

*

Příští číslo bude obsahovati v upomínku na 25. výročí úmrtí Michala Bakunina studii Victora Dava Michal Bakunin a Karel Marx. Bude to číslo úplně samostatné, obsahující jen tuto studii spolu s portrétem Bakuninovým od Félixe Vallottona. Cena sešitu nebude zvýšena.

Pokračování Volných kapitol o českém anarchismu bude v čísle příštím, tentokráte jsme odložili pro nával látky časové.

P. F-ýn. Schovávám pro Letáky. Neposlal byste více? — Z ostatních redakci zaslaných rukopisů nemohu tisknouti nic. Pány, kteří nejsou s mým rozhodnutím spokojeni, prosím, by mi vícekráte nic nezasílali. Z malicherných klepů si ovšem pranic nedělám, nicméně byl bych rád, kdyby všichni přispívatelé Nového kultu měli zájem na jeho úkolech a myšlenkách, které propaguje. A proto, kdo nepřicházíš se sympatiemi a bona fide, zůstaň laskavě doma.

*

Z důvodů finančních jsme nuceni vydati poslední tři čísla tohoto svazku jen o 1 archu, a sice vyjde po tomto čísle dvojité číslo 9 a 10 s titulním listem v době pokud možno nejkratší. Neboť okolnost, že první a druhé číslo svazku tohoto úplně jest rozebráno, nedovoluje nám přijímati nové abonenty.

Zároveň s tímto číslem tiskne se 2. sešit Anarchie. Ty, jimž 1. sešit byl zaslán na ukázku, žádáme, by se buď abonovali, nebo číslo ono vrátili.

Zvláštní otisk práce p. Kropotkinovy, vyplňující toto číslo, vyjde jako samostatná brožura v Knihovně Nového kultu. Tamže vyjde i práce Davova Michal Bakunin a Karel Marx, již z nedostatku místa jsme nemohli v listě otisknouti.

Některé odpovědi, bibliografie a inzeráty odkládáme do čísla posledního.

Také kvitování příště.

*

Ze zaslaných prací, jichž jsem dosud nepoužil, neotisknu již nic. Pro příští svazek čekám raději články a studie než beletrii.

PŘEDBĚŽNÉ OZNÁMENÍ. Přátelé myšlenky uměleckého šantánu, jež mohla by se na podzim snad uskutečniti spojenými silami všech vážně a vědomě opozičních básníků i výtvarníků, počnou ještě v tomto měsíci vydávati volnou sbírku kupletů, šanson, písní a prací satirických k přednesu se hodících pod názvem *Letáky pro zpěváky.*

Všechny literáty, jimž je věc sympatická, žádáme o zaslání příspěvku v době nejkratší. Smáti se chceme lidské hlouposti, copu a moralismu, ať se vyskytuje kdekoli. Chceme, aby smích náš byl zbraní, obnaženým mečem proti každému reakcionářství, nevylučujíce ovšem ani ze srdce jdoucích písní o ženách (o mužích, ó poetky, jste-li v Čechách!)

a alkoholu. Časové i nečasové práce budou se střídati; případně i karikatury.

Leták (16 str. osmerky) za 20 hal., v kolportáži za 10 hal. Předplatné na 10 letáků poštou 2,40 K.

Veškeré příspěvky, dopisy, peníze zasílány buďtež na

Nový kult
Praha-Olšany 45

PŘED NOVÝM SVAZKEM. Příští svazek nepočne vycházeti dříve, dokud nebude zaplacen dluh v tiskárně a zajištěno aspoň deset čísel pravidelně vycházejících ve lhůtách *čtrnáctidenních*. Abychom přizpůsobili svůj list lépe podmínkám úspěšné kolportáže, na níž finančně závisíme, budeme ho vydávati následujícím způsobem: Nový kult vycházeti bude pravidelně 1. a 15. v měsíci v sešitech lexikového formátu o 8 stranách v obálce a *s jednou samostatnou přílohou obrazovou v každém čísle*. Forma zůstane revuální, chceme však, aby právě pravidelné vycházení listu připouštělo stálé časové články agitační povahy. Beletrie omezena bude ve čtrnáctideníku na nejmenší míru. Pro delší práce vědecké i básnické, jež k samostatnému vydání nebudou se hoditi a pro něž ve čtrnáctideníku nebude místa, založíme Sborník Nového kultu, jenž bude vycházeti ve volných lhůtách, aspoň čtvrtletně, v naší Knihovně ve formátu čtvrtého svazku v sešitech o 4—6 arších. V tomto Sborníku vyjde druhá část románu *Paula Adama Listy z Malajska*. Předplatné na Sborník nepřijímáme, cena jednotlivých sešitů říditi se bude dle počtu stránek a obrazových příloh.